Uber ... Prop... B...

FVRIÆ PRAEDICANTIVM AVGVSTÆ VINDELICORVM QVINTVM EVANGELIVM EVANGELIZANTIVM

Ob

EXAMEN RELATIONIS CAMBILHONICAE, IN IACOBVM GRETSERVM & CONRADVM VETTERVM, Societatis IESV Sacerdotes, excitatæ & irritatæ.

NVNC AB IISDEM

Citharâ Dauidicâ iterum pacatæ & placatæ.

Cum gratia & priuilegio ſacræ Cæſ. Maieſt.

INGOLSTADII,
U.C.M.
Ex Typographeo ADAMI SARTORII.
ANNO M. DC. X.
U. C.M.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Paulus lib. 5. Recept. Sententiarum Tit. 4.

In eos Auctores, qui famoſos libellos in contumeliam alterius propoſuerint, extra ordinem vſque ad relegationem inſulæ vindicatur.

Maledictum, deniq; conuitium publicè factum ad iniuriæ vindictam reuocatur; quo facto condemnatus famoſus efficitur.

Non tantum is, qui maledictum aut conuitium ingeſſerit, famoſus efficitur, ſed & is, cuius ope conſilioúe factum eſſe dicitur.

L. *Item apud Labeonem.* ff. *de iniuriis. Ait prætor:* QVI ADVERSVS BONOS MORES CONVICIVM CVI FECISSE, CVIVSVE OPERA FACTVM ESSE DICETVR, QVO ADVERSVS BONOS MORES CONVICIVM FIERET, IN EVM IVDICIVM DABO.

INSTRV-

Digitized by Google

INSTRVCTIO LECTORIS DE ORIGINE ET CAVSSA HVIVS CONTROVERSIÆ ATQVE SCRIPTIONIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE Iſraëlitarum Rege Saule & B. Dauide ſcriptum eſt lib. 1. Regum cap. 16. *Quandocunque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat, recedebat enim ab eo Spiritus malus.*

Quod Dauid olim fecit; idem & mihi nunc faciendum video. Arripuit malus Spiritus Prædicantes Auguſtanos, Spiritus, inquam, furoris, inſaniæ, mendacij, calumniæ, lœdoriæ, clamant, vociferantur, boant, tonant, fulminant: Et in me, ac P. Conradum Vetter, non vnam, vt Saul in Daui-

 dem

Digitized by Google

Reg. 18. & 19. dem; ſed plurimas immenſæ *furiæ* & maledicentiæ lanceas vibrant. Quæ cauſſa tantæ maniæ? Attende, mi lector, & intelliges.

Edidi ſuperiore autumno contra famoſum quendam libellum, qui hoc titulo latinè & Germanicè ſturnatim circumferebatur: *Relatio de ſtudiis Ieſuitarum abſtruſioribus*; breuem Apologiam latinè, quam mox in Germanicum ſermonẽ cõuertit P. Conradus Vetter; vt quia Relatio vtraque lingua legebatur; Antipharmacum quoque, quod paraueram, tam latinè doctis; quàm Germanicè duntaxat peritis, vſui ac emolumento eſſet. In ea Apologia, *Relationis*, ſine nomine Auctoris publicatæ, arcana nonnulla patefeci, vt Autorem, *Ioannem Cambilhonem*, & patronos, quibus *Relatio* ab Autore dicata & conſecrata fuerat, nimirum Prædicantes Auguſtanos, ſeu venerabile presbyterium Euangelicum Auguſtæ Vindelicorum (his enim verbis Prædicanticus cliens Cambilhon vſus eſt.)

Et quia *Relatio* iſta nihil aliud eſt, quàm libellus famoſus, imò famoſiſsimus, atrociſsimè in famam, nomen & exiſtimationem totius Societatis noſtræ debacchans, eaque crimina & flagitia nobis affingens, quæ vix in ſceleratiſsimum & facinoroſiſsimum

mum, omniumque bipedum poſtremum nebulonem cadunt; minus facere non potui, quàm vt oſtenderem, quas pœnas leges Cæſareæ veteres & nouæ; item Francicæ, ſacrique Canones talium chartarum ſcriptoribus, auctoribus, fautoribus, patronis, & diſſeminatoribus decernant. Quarum lectione attoniti prædicantes, deque incolumitate, capite & vita ſua, ſi ex legum præſcripto agatur, actum eſſe cernentes; furere, & altiſsimis vocibus ſcripto Germanico in vulgus ſparſo, intonare cœperunt: *Gretſerum eiuſque Interpretem Vetterum, eſſe famoſi libelli architectos; Gretſeri Apologeticũ, nihil aliud eſſe,* quàm ein ſchändliche ehrenrürige ſchmachſchrifft. *Vtrumque Ieſuitam commeruiſſe, omnes illas pœnas, quas leges ciuiles & Eccleſiaſticæ in alienæ famæ prædones ſanxerint: Gretſerum & Vetterum, & cum illis alios Ieſuitas ſat luculenta indicia dare, quàm ſint turbulẽti; quàm ſeditioſi, quàm cupidi, vt inſontium ſanguis effundatur.*

Quo Prædicantes perinde faciunt, ac ſi fur, latro, adulter, in manifeſtario furto, latrocinio, aut adulterio deprehenſus; & quod ſupplicium mereatur, legibus in medium prolatis, admonitus, vociferari inciperet: *non ſe, ſed admonitorem illum ſuum eſſe furem, latronem, adulterum.* Non ſe; *ſed illum, à quo*

Digitized by Google

deprehenſus ſit, pœnas à legibus, furi, latroni, adultero conſtitutas pendere debere: non ſe, ſed eum, à quo perſpicui furti, latrocinij, adulterij poſtulatur; in crucem & rotam agendum, & ceruice reciſa decurtandum eſſe. An non eſſet hæc egregia ſui purgandi, tuendi, & ſeueritatē legum declinandi ratio? Atqui nec coruus coruo in *crocitando*; nec cornix cornici in *cornicando* tam ſimilis eſt; quàm ſimiles ſunt in ſui defenſione & excuſatione Prædicantes Auguſtani, ei, quē dixi, deprehenſo furi, latroni, adultero, quorum in nos & ordinem noſtrum conuicia & maledicta, ego & P. Conradus ſuſque deque habemus; probe gnari & diuturno tempore edocti, ex Prædicanticis pharetris non depromi alia, quàm vipereæ linguæ ſpicula.

Quibus amore eius, qui propter nos *improperium & abiectio plebis* factus eſt, omiſsis, iuſtoque iudici ac vindici commiſsis, ego, arreptâ Dauidis citharâ, num Spiritū malum, quo Prædicantes miſerabiliter exagitantur, tranquillare, vel potius penitus expellere queam, tentabo: Etſi vix mihi promittere audeo eum, qui Dauidicæ citharæ obtigit, effectum & ſucceſſum. Illum potius lancearium exſpecto, de quo paulò ſuprà ex lib. 1. Reg. c. 18. & 19. Confido tamen miſsi-

miſsilibus Prædicanticis id euenturum, quod accidit vibratæ lanceæ Saulis: *Niſuſq; eſt Saul configere Dauid lancea in pariete; & declinauit Dauid à facie Saul: lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in pariete.* Vtcunque tamen conatus cadat: fides canoras intendere, & hunc furentem atq; inſanientem ſpiritum pacare & placare pro viribus oportet. Si fortior ſit, quàm vt cedat, laudem merebitur, ſi non efficiendi facultas, at certè benefaciendi voluntas.

Ex toto contumeliarum aceruo & indigeſta maledictorum ſtruice duo quædam argumentula elucere video, quibus Prædicantes nobis perſuadere volũt, ſe labis puros ac integros, ac proinde nullius pœnæ infamatoribus decretæ reos eſſe. Alterum; *Relationem Cambilbonicam non eſſe libellum famoſum.* Alterum, *Eandem Relationem ſe inſciis in lucem prodiiſſe.* Ad vtrumque, ſi breuiter reſpondero, ruet inq; nebulas euaneſcet, quidquid bilis & furoris malus genius Prædicantici huius miniſterij in chartas euomuit.

Relationem Cambilhonicam eſſe libellum famoſum.

COpioſè hoc monſtraui in Apologia cap. 2.. Ad quæ nihil Prædicantes, ſolo ſilentio rem tranſigunt: ſi tamen ſilere, eſt refellere. Et quamuis actum non libenter agere ſoleã, cum ſuperſint agenda alia non pauca nondum acta, in quibus tempus & otium fructuosè collocetur, & inſumatur; hic tamen *ex ſuperabundanti* idem oſtendam ex definitione libelli famoſi.

Eſt enim præter iuris & æqui ritum ſparſa ſcriptura, ſeu charta, qua quis proximum infamat, eique bonum nomen & exiſtimationem, obiectu criminis vel criminum, ademptum tendit. Si hæc libelli famoſi notio eſt, vt reuera eſt, ſuapte ſponte planum apertumque relinquitur, *Relationem de ſtudiis abſtruſioribus Ieſuitarum*; non modò famoſum, ſed & *famoſiſſimum* libellum eſſe: cum non vni vel alteri; ſed integro, & qua Chriſtianus orbis patet, diffuſo Ordini & Profeſſoribus eius grauiſsima ſcelera, facinora, & flagitia imponat, quorum ſi comperirentur, meritò ex humana ſocietate, tamquã illius præſentiſsimæ peſtes, extermina-

minarentur. Quid enim magis intereſt Reipublicæ quàm vt libera ſit à *ſacrilegis ſcortatoribus, ab homicidis, à ſicariis, à Magis, ab incantatoribus, à ſeditionum flabellis, à proditoribus.* quorum omnium piaculorum *Relatio* iſta Ieſuitas reos aſſerit; idque extra omnem iuris & æqui proceſſum & viam, ſuppreſſo auctoris nomine, ſuppreſſo nomine Typographi, typographiæ, Germanici Interpretis, & patronorum, quibus principiò inſcripta & honoris ergo dedicata fuerat. Si talis libellus in famoſis numerari non debet, quis tandem numerabitur? ſi talis legibus diuinis, & humanis non vetatur, quis tandem vetabitur? Si talis ad proximi bonam famam deterendam & penitus peſſundandam ex natura compoſitionis ſuæ non valet; quis tandem valebit?

Obiiciunt Prædicantes. 1. *Relationem iſtam non poſſe cenſeri libellum famoſum, quandoquidem nomen Autoris Cambilhoni præſcriptum & poſtſcriptum, præfixum & ſuffixum habuerit, neque hoc duobus Ieſuitis Gretſero & Vettero ignotum fuiſſe.* Fol. 5.

Reſpondeo. 1. Exemplari Chirographo ſeu manu ſcripto, quod ad manus meas peruenit, *Cambilhoni* nomen prenotatum & ſubnotatum fuiſſe palam in Apologia mo-

nui: Num aliis exemplaribus calamo exaratis, atque adeo ipſi autographo, ſeu *Originali* idem nomen adiunctum fuerit, neſcio; quia nullum aliud manuſcriptum exemplar, præter vnum, vidi.

Deinde cum libellum famoſum vocaui, de impreſsis & per typographicas formulas totâ Germaniâ Latinè & Germanicè ſparſis exemplaribus locutus ſum; quæ omnia Autoris, editoris, typographi, Typographiæ, & in Germanicum ſermonem *Verſoris* nominibus carent. Quocirca, ſi, iudicio Prædicantium, Relatio *Cambilbonica* nondum typis deſcripta, ideo libellus *famoſus* non fuit, quia licet famam Ieſuitarum atrociſsimè lancinaret, nomen tamen parentis ſui præ ſe tulit; ſequitur eandem Relationem excuſam, libellum famoſum eſſe; quia prorſus eſt anonyma, ſine patre, ſine matre, & abſq; vlla genealogia; ita vt ex tot millibus lectorum, nemo, præter pauciſsimos Prædicantes, & Prædicantium paraſitos, ante editionem Apologiæ meæ ſciuerint, ex cuius officina hæc Relatio prodierit.

Adhæc magnas debet Cambilhon Prædicantibus gratias, quòd ex Relatione ſua, omiſsione omnium nominum, Autoris, Edito-

Editoris, Typographi, Typographiæ, & Germanici *Verſoris*,(digni, qui ſolum vertat, quiſquis eſt) libellum famoſum fecerint, ſi quidem eam ſolùm ob cauſſam exemplar manuſcriptum libellus famoſus non eſt; quia nomen Autoris pręfert. Erit igitur famoſus libellus, ſi nomine Autoris careat, quandoquidem tota illius materia nihil aliud eſt, niſi diffamatio, & alieni nominis pluſquam Satyrica laceratio. At omnia excuſa exemplaria carent nominibus Autoris; & aliorum, vt Typographi,& Interpretis, quos nominatim expreſſos oportuit.

Reſpondeo II. Largiter hallucinari Prædicantes, cum arbitrantur, eam chartam, ſatyricam, cui nomen Autoris adiunctum eſt, non eſſe libellum famoſum, nam hoc falſum eſſe, oſtendo inprimis, teſtimonio ipſorum Prædicantium; Apologiam enim meam,& verſionẽ Germanicam P. Conradi vocant ein ſchendliche ehrenrürige ſchmach-ſchrifft/ hoc eſt, *chartam famoſam, & alienæ exiſtimationis ignominioſam deuaſtatricem.* Et tamen non modò meum & P. Conradi; ſed & typographi & typographiæ, & patroni, cui inſcripſimus; & eorum, qui librum meum approbarunt, nomina diſertè expreſſa ſunt, Mentiuntur ergo Pręedicantes,&

Tracta-

Tractatulum ſuum à mendacio, boni ominis cauſſa, auſpicantur, quando in ipſo frontiſpicio Apologiam meam librum *famoſum* appellitant, mentiuntur, inquam, ſi, vt ipſi docent, charta manuſcripta Cambilhonica ideo libellus famoſus non eſt, quia Autoris nomen profitetur.

Præterea, ſi ego vel P. Conradus Vetter, vel quilibet alius de Catholicorum numero euulgaremus ſeu librum ſeu libellum, quo publicè & in Theatro totius Germaniæ, imò omnium gentium, quæ linguam latinam intelligunt; ſtylo & ore clamitaremus, *Prædicantes Auguſtanos* eſſe *nebulones, eſſe ſcortatores, adulteros impuriſſimos*, eſſe *homicidas* & *infanticidas, eſſe Magos, eſſe proditores*, paucis, *eſſe omnium mortalium facinoroſiſſimos* & *flagitioſiſſimos*; Prædicantes eam ſcripturã non vt *famoſum* duntaxat libellum, ſed etiam vt *famoſiſſimum* proclamarent, cœlumq; & terram ad vindictam tanti facinoris inuocarent & inuitarent, licet tot nomina præfixa & ſubfixa eſſent; quot ſubſcriptores in libro Concordiæ reperiuntur; hoc eſt, aliquot millia.

Si ergo, non obſtante nominum additione, talem chartam contra ſe ſparſam, pro libello famoſo reputarent; ęquum non eſt,

Digitized by Google

eſt, vt ipſi hac nota liberare velint Cambilhonicam Relationem manuſcriptam, quòd ea fabri ſui nomen indicet; & ius faſq; poſtulat; vt quam gratiam Prædicantes ſibi faciunt, ab eadem alios non excludant; niſi fortè Prædicantes hoc priuilegium obtinuerunt, vt quidquid contra illos ſcribitur, etiam manifeſtato Autoris nomine: id famoſum; quidquid autem vel ipſi, vel ipſorum famelici & ſitibundi clientes contra Ieſuitarum famam detonant & deſpuunt, id totum Euangelicum muſtum cenſeri debeat.

Adhæc: falſum eſt chartam alieni nominis laceratricem, ideo famoſam chartam non eſſe, ſi nomen Auctoris præſcriptum ferat: ſiue enim hoc fiat, ſiue non; libellus famoſus eſt, ſi via & ratione illegitima ad lædendam & obterendam proximi exiſtimationem procedat; vt ſanè procedit, cum talia ſcripta nō ad magiſtratum legitimum deferuntur; ſed in mobile & leue vulgus ſparguntur; vel illis offeruntur; qui de criminibus obiectis iuridicè non poſſunt cognoſcere, & legitimam rationem ad veritatis inueſtigationem inſtituere ac inire, tandemque veritate comperta vel accuſatores vel accuſatos debitis pœnis ex iuris & æqui-

& æquitatis præſcripto afficere. Nec deſunt graues & eruditi Doctores, qui libellum famoſum Auctoris nomen exhibentem, aliquatenus deteriorem arbitrentur, quàm illum, qui nomen Auctoris occultat; cum hic directè & propriè tantum ad detractionis vitium ſpectet: ille verò directè & propriè tàm detractionis, quàm contumeliæ malitiam contineat.

Vide Salon. 2.2.q.72.a. 1.de libell. fam. & Caiet. in ſumm. §. libellus.

At Prædicantes oggerunt Conſtitutionem Carolinam ex Comitiis Auguſtanis Anno 1548. celebratis, citatam à me in Apologia, in qua dicitur, puniendum eſſe, qui *conuicium alteri in ſcriptis fecerit, hoc eſt, libellum famoſum, titulum, epigramma, carmen, picturam, quæ alicuius famam lædant, ſcripſerit, ediderit, propoſuerit, decantarit, ſparſerit, neque nomen, quod in ſacro fonte impoſitum ſibi habet, & cognomen, quod à familia vſurpat, ſubſcripſerit*: vbi inſinuari videtur non fore libellum famoſum, ſi nomen & cognomen Autoris apponatur.

Reſpondeo. I. Si hoc ita eſt; fruſtra igitur Miniſterium Auguſtanum appellat Apologiam meam Latinam & Germanicam, ein ehrenrürige ſchmachſchrifft / hoc eſt, *libellum famoſum*; quia ego adieci meum nomen quod in baptiſmo accepi; & cognomen, quod à parentibus meis ſortitus ſum. Idem fecit

P. Con-

Digitized by Google

P. Conradus in tranſlatione ſua Germanica. Non igitur puniendi ſumus ex conſtitutione Caroli V. Et per conſequēs fruſtra poſtulant Prædicantes me & P. Conradum ad pœnas libellorum famoſorum Auctoribus irrogandas, cum libellus noſter non ſit famoſus ipſorum Prædicantium (ſi conſtare ſibi velint) iudicio & indicio, quandoquidem & Auctoris & Interpretis nominibus & cognominibus inſignitus eſt.

Reſpondeo II. Non eſſe probam hanc conſecutionem: *Libellus hic ad ignominiam & probrum huius vel illius compoſitus*, nomen Autoris *adiunctum habet; ergo non eſt famoſus*: quia etiam illa ſcriptura, quæ extra legitimum forum & tribunal, abſque vllo animo iuridicè probandi id quod proximo imponitur; famam alienam proſcindit ac inſectatur, licet nomen Auctoris patefaciat; habet quidquid, vt ita dicam, ad eſſentiam libelli famoſi pertinet, nam & detractio & contumelia eſt; ac proinde Reipublicæ pernicioſa; & eam ob cauſſam non toleranda: ſed debitis ſuppliciis mactanda; ſi Auctor deprehendi, & in poteſtatem redigi queat: nam ſæpe, cum maledicta & probra in aliorum famam per ſcripturam, picturam, ſculpturam, & cælaturam, nefarij homines

mines diſſeminant, nomina ſua palam profitentur; quia certi ſunt, ſe pœnas non daturos, quòd iis in prouinciis degant, vbi ſe ſecuros norunt; Hinc, vt hædus ille Aeſopicus, qui in lupum ex ſuperiore domus parte conuicia congerebat: eam ex loco audaciam ſumunt, vt nomen ſuum palam edere non reformident. An ideo non ſunt infamatores pernicioſi & peſtilentes Reipublicæ? An ideo Hiſtoria Ieſuitica inter libros famoſos collocari non debet; quia Polycarpus Lauſerus ſuum, & demortui iam tunc Haſenmülleri nomen præfixit? An famoſæ picturæ non ſunt illæ, quas aduerſus Pontificem, Cardinales, Epiſcopos & alios Eccleſiaſticos Lutherus nomen proprium profeſſus, paulò ante ſuum interitum publicauit, quibus fædiores & ignominioſiores, ne ipſe quidem Cacodæmon cum toto ſuo ſatellitio excogitare potuiſſet, non impedit ergo nomen auctoris additum; ſi cætera adſint, quo minus ſcriptura aliqua famoſis libellis accenſeatur.

Neque dicit conſtitutio Carolina id quod Prædicantes ſomniant, neq; rectè ex illa prædicanticum delirium colligitur aut deducitur, vt fatebitur ſiue quis conſtitutionem illã Germanico ſermone, quo nata

& publi-

& publicata eſt; ſiue latinè verſam ex tranſlatione Iuſtini Gobleri perlegere velit. Tantum enim hoc mandat; vt typographi iis libris, quos cum cenſorum & approbatorum conſenſu & ſuffragio prælis ſuis ſubiecerint, nomen Auctoris, & ſuum, & loci, vbi degunt, adiiciant. Nihil aliud, quoad hoc, conſtitutio Carolina dicit. Quod autem vulgo fertur; *libellum famoſum eſſe, qui alterius famam lædens, nomine Auctoris caret*; id fit, quia hoc loquendi modo reſpicitur ad id, quod vſitatius contingere ſolet. Vſitatius autem in famoſis libellis nomina Auctorum ſupprimuntur, vel in aliena & fictitia commutantur, quàm exprimuntur. Quem ad morem oculos in Paraphraſi Conſtitutionis Carolinæ reflectens Georgius Remus I. C. (cuius verba in Apologetico recitaui) affirmauit, libellum famoſum eſſe, qui nomen & cognomen Auctoris non præferat. Interim haud abnuit, libellum famoſum, etiam cum Auctoris nomine & cognomine, componi & vulgari poſſe: Et hoc ita eſſe, poterit Miniſterium Prædicanticum Auguſtanum ex ipſomet Remo, datis ad eum Norimbergam literis, cognoſcere: Et licet quæ Remus Paraphraſi ſuæ de nomine & cognomine adiunxit, ipſius Carolinæ ſan-

ctionis verba eſſent; non tamen Prædicantes euaderent; quia dicerem, præcipi quidem ibi vt puniatur is, qui ſine nomine in alterius notam & maculam libellum euulgarit: non tamen aſſeri libellum famoſum non habendum, ſi Auctoris nomine prænotatus in publicum venerit.

II. Probant Prædicantes Cambilhonicam Relationem non eſſe libellum famoſum. *Quia Cambilhon proteſtatur palam, ſe ea, quæ in Relatione, conciſius ſcripſit; copioſius executurum, & Ieſuitas à vertice ad calcem vſq; accuratè deſcripturum; etiam hoc addito; ſe deſcriptionem ſuam à cuiuſcumq; patroni Ieſuitici Apologiis, vindicaturum.*

Reſpondeo I. Si ego & P. Conradus euulgaremus librum aduerſus Volcium, in eoque breuiter & adſtrictè accuſaremus illum *ſcortationis, adulteriorum, homicidiorum, Magiæ, veneficiorum, ſeditionum, & proditionum*; (quorum omnium ſcelerum Cambilhon Ieſuitas inſimulat) ſimulque publicè profiteremur, nos amplius otium nactos, omnia hæc obiecta fuſius explicaturos & vniuerſorum oculis ſubiecturos, & contra quemcumq; oblocutorem accuſationes noſtras defenſuros; an propter hanc proteſtationem, & mentis noſtræ declarationem Volcius

cius aut Symmyſtæ eius ſcriptum noſtrum *pro libello famoſo* non reputarent? Haud equidem credo. Ergo neque Cambilhonicam Relationem ex cenſu libellorum infamatoriorum propter hãc proteſtationem eximere poterunt; niſi iterũ in eodem rerum genere plus ſibi licere velint, quàm nobis.

Reſpondeo II. Non eſſe ſatis, vt charta non habeatur famoſa, vt quis profiteatur, ſe ea, quæ parcius & contractius ſcripſit, fuſius probaturum; quia hoc nihil aliud eſt, quàm polliceri, ſe, contumeliam contumeliæ, detractionem detractioni, vno verbo, ſcelus ſceleri, & priori libello famoſo, alterum ſuperadditurum; ſed oportet, vt à chartis in vulgus diſsipandis ac diſſeminandis penitus abſtineat; & ad legitimum iudicem adeat; & ad tribunal eius ſiue in ſcripto, ſiue extra ſcriptum ſcelera illa deferat; Seque ea legitimè ac iuridicè probaturũ ſpondeat; huc enim tendunt illa verba legis Codicis Iuſtinianei de libellis Famoſis. *Nomen ſuum profiteatur, & ea, quæ per famoſum libellum perſequenda putauit, ore proprio edicat*, nempe apud legitimum & competentem Iudicem (etiam libello oblato, in quo omnia crimina deſcripta ſint; neque enim talis libellus infamatorius erit, quan-

doquidem legitimo iudici traditur, cum promiſſo & obligatione Iuridicè omnia probandi, quæ in eo comprehenduntur) *ita vt abſque vlla trepidatione accedat*; nempe ad competentem iudicem. Num hoc fecit Cambilhon? Num, hoc ſe facturum recepit, quando vobis autographum ſeu primigenium exemplum famoſæ ſuæ Relationis tradidit? Num hoc ſe facturum promiſit, tunc, aut alij eius loco, cum Relatio publicè in lucem eſt extruſa?

Imò licet Cambilhon poſt Relationis ſuę ſparſa exemplaria manu exarata, rem ad Magiſtratum Eccleſiaſticum vel Politicum detuliſſet, Infamatoris tamen pœnas non vitaſſet: nam tales libelli ſi conſcribantur, non ſunt inter alios ſpargendi; ſed rectà ad legitimum iudicem iuridicè deferendi, & apud illum deponendi: Non apud Prædicantes, aut Prædicanticum Miniſterium. Quapropter multò minus iam, poſteaquam turpiſsima, & non vno rogo digna *Relatio* latiſsimè typis ꝓpagata eſt, à pœnis liberari, & cum iterata delatione criminũ audiri deberet Cambilhon, ſi hanc viam inire vellet, niſi prius ob libellum famoſum diſperſum, rationem, quin & pœnam, daret; nam poſterior rectè agendi voluntas non

non facit,quo minus id,quod antea perperam & contra leges actum eſt, debitis ſuppliciis mulctetur & expietur.

III, Aiunt Prædicantes, *Relationem Cambilbonicam eſſe ſcriptum Polemicum*, ein Streitſchrifft. Quid inde inferunt? Num hoc? *Ergo non eſt libellus famoſus.* Vt antecedens eſſet verum; conſequentia tamen eſſet Prædicantica, hoc eſt, *plumbea.* An non in ſcripto Polemico, quod de dogmatibus litigat & digladiatur, fama proximi illegitimè lacerari & proſcindi poteſt? ſi illegitimè famā lacerat & proſcindit, libellus ergo famoſus eſt. Fol. 6.

Deinde nego Relationem Cambilhonicam eſſe *ſcriptum polemicum*, prout ſcripta polemica (in quibus res cum re, rationes cum rationibus, argumenta cum argumentis conferuntur & contenduntur) in Imperio permiſſa ſunt; ſed eſt ſcriptum *Infamatorium* iure diuino, Eccleſiaſtico, ciuili & Cæſareo tam veteri, quàm nouo grauiſsimè interdictum. Itaque ſi Prædicantes Cambilhonicam Relationem edidiſſent, addito Auctoris, Typographi, Typographiæ & ſuo nomine; (quod ſe facere potuiſſe, ſi collibuiſſet, affirmant; Et credo facere potuiſſe; quia quod fecerunt ſuppreſsis omnium Prædi-

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

ctorum nominibus, hoc itidem, additis nominibus, facere potuiſſent, ſi voluiſſent) non *ſcriptum Polemicum*, ſed *infamatorium* edidiſſent: quod Prædicantibus ad oculum, vt dici ſolet, demonſtro.

Nam ſi apud me depoſitus fuiſſet libellus certi Auctoris, nominis & hominis, in quo Prędicanticum Miniſterium Auguſtanum, hoc eſt, Prædicantes Volcius, Rûlichius, & cæteri de eodem ſiue grege ſiue armento, traducerentur, proclamarentur, & accuſarentur, tanquam *ſcortatores, adulteri, venefici, Magi, Necromantici, homicidæ, ſeditioſi, proditores Germaniæ & Reipublicæ Auguſtanæ.* Et ego, additis meo, Auctoris, Typographi, Typographiæ, & ciuitatis nominibus, talem librum publicarem, & in vulgus extruderem, nec ad legitimum magiſtratum deferrem; ſine vllo propoſito ea, quæ liber ille, obiiceret, probandi; à Prædicantibus pro improbiſsimo & nequiſsimo infamatore haberer; Et vt infamatorij libelli editor ad pœnas depoſcerer. An non vera loquor, ô Prædicantes? Conſulat & conueniat vnuſquiſque ſuam conſcientiam, vel ſi omnem funditus prodegit, cõſulat & conueniat ſcintillulas luminis naturalis, quæ etiam in peruerſiſsimis & flagitioſiſsimis

ſubiude

ſubinde emicant; Et videat, an non è veſtigio hoc de me iudicium formaturus, & data occaſione palam quoq; depromptúrus eſſet? Si ergo talis liber, Prædicantium vnanimi calculo famoſus iudicaretur; quæſo, cur Cambilhonica Relatio libellus famoſus, & in Imperio vetitus, non fuiſſet, etiamſi à Prædicantibus cum ſupradictis circumſtantiis in lucem prolatus fuiſſet? An non Ieſuitas omnium antea & iam ſæpius nominatorum ſcelerum & flagitiorum maculis adſpergit, idq; via & proceſſu non iuridico, & quod hinc ſequitur, illegitimo?

At hic iterum æquale ius deſiderare cogor. Quando Volcio cum ſuis non dicam horribilium criminum dica ſcribitur, ſed vel obiter aliquid obiicitur, mox omnes leges contra libellorum famoſorum architectos latæ in ſubſidium Prædicantium aduocantur, cœlumque & terra vociferationibus & eiulatu complentur; cæterum, quando Ieſuitarum fama vel vniuerſim vel ſpeciatim millenis maledictorum & contumeliarũ iaculis publicè quaſi in ſcena per ſcripturas, & picturas, & id genus alia ſchemata configitur ac confoditur; tum Bonum & Euangelicum factum, acclamare oportet. Tum linguis & auribus fauen-

Digitized by Google

dum eſt. Tum Pæan Prædicantibus incinendus, & lætum illud: *Io Triumphe*, inſonandum.

Lepidum porro eſt: quòd Prædicantes, ore Volciano lallant; *ſe, ſi ita corde voluntas tuliſſet, edere potuiſſe Relationem Cambilhonicam*, ſed PERICVLO AVCTORIS. Agnoſcunt ergo ſcriptum hoc eſſe vnum ex prohibitis: atque adeo *infamatorium*; non præcisè *polemicum*; Quia ex ſcriptis præcisè polemicis, quæ de ſolis fidei capitibus inter Catholicos & Lutheranos controuerſis, diſſerunt, nulli in Germania periculum imminet.

Deinde ridiculè hanc cautionem Prædicantes adiunxiſſent;& ſtultè iam ſe eam adiuncturos fuiſſe palã confitentur:quia Editor libelli famoſi æquè, ſi non magis, puniendus eſt, ac ipſemet Auctor; quia æquè, ſi non magis,pernicioſus eſt,ac primus libelli conditor: quia lex de famoſis libellis diſertè mandat, vt qui in libellum famoſum inciderit,eum diſcerpat &aboleat,& nemini, quæ in eo comprehenduntur; patefaciat; alioqui, tanquam Auctorem, ſupplicio capitali addictum & ſubiectum iri.

Itaque hac cautela & teſtificatione capitibus ſuis Prædicantes haud ſatis bene conſuluiſſent, qui profectò à vero longè aui

abeunt,

abeunt, cum ex meo Apologetico euincere volunt, libellum famoſum non eſſe; qui nomen Auctoris adſcriptum præferat. Prædicanticum & inprimis Volcianum acumen eſt iſtud: *Gretſerus dixit, Relationem Cambilhonicam carere nomine Auctoris: eſſe ergo libellum famoſum?* (Non ideo præcisè, libellus famoſus eſt, quia caret Auctoris nomine, multi enim priſci & noui libri, carent Auctorum nominibus, neque idcirco libris famoſis accenſentur, ſed quia, tacito Auctoris nomine, famam proximi iniquiſsimè exagitat & inceſsit, hoc dixit Gretſerus) ſed quid infertis Prędicantes? *Ergo liber, qui Auctoris nomen prænotatum gerit, non eſt liber famoſus.* Hæc fumoſa conſequentia ex Prædicanticis *fumariis* eſt, non ex meo libro. Falſa & inepta eſt; neq; vnquam à me inſinuata; tantum abeſt, vt aſſerta: de quo iam ſupra ſatis.

Impoſturis annumera, quod Prædicantes aiunt, *me & P. Conradum fateri, Relationi nomen Auctoris adiunctum fuiſſe.* Fatemur hoc de manuſcripto Relationis exẽplari, quod nos vidimus; non de innumerabilibus ſine nomine excuſis, quę totã Germaniam peruolitarunt: his enim omnibus nullum penitus nomen adiunctum fuit. Sed Prædicantes ita rem Lectori proponunt, quaſi *Fol. 6.*

nos abſolutè dicamus, *Relationi nomen Auctoris additum fuiſſe*; & poſtea affirmando; *nomen Auctoris additum non fuiſſe*; illud ipſum, quod aſſeueraueramus, per antilogiam euerteremus: cũ nos de exemplaribus diuerſi generis locuti ſimus: At niſi impoſtoriè agerent; immeritò *impoſtores* audirent.

Sed iam huic capiti finem imponam, vbi hoc monuero, Prædicantes Auguſtanos alio indicio ſatis patefacere; ſe Cambilhonicam Relationem pro famoſo libello habere; quia apertè dicunt, *ſe nolle Cambilhonis patrocinium ſuſcipere; neque ſibi in animo eſſe, diſquirere*, num *vera an falſa ſparſerit; num circulator & agyrta; ſycophanta & veterator ſit & fuerit: cuiuis liberum ac integrum relinqui: vt de homine & ſcriptis eius ſtatuat, quod volet.*

En quomodo iſti miſerum ſuum proſelytum & clientem iam deprehenſum, & in luminis oras extractum, *ſub cultro linquunt*. Quales iſti patroni? Quales tutores? Cambilhon & ſe & ſua ſcripta, eaque complura teſtibus ipſis Prædicantibus, in prædicantium tutelam dedit. Nunc miſer exoptato ſubſidio deſtituitur; & triſte illud audire cogitur: *Tu tuas res tibi habeto, conditione tua non vtar*: cumq; iam extrema & propudioſa Cambilhoni vanitas & impudentia pluſquam

quam Cynica à me latinè, & ab interprete meo, P. Conrado, Germanicè, manifeſtiſsimè ſit patefacta & repercuſſa; Prædicantes permoueri nequeunt, vt pro ſuo cliente contra Gretſerum & Vetterũ arma ſumant: Imò publicè profitentur, *ſe nolle cum his duobus Ieſuitis in arenam deſcendere*: Et quia cauſſam veram indicare Prædicantibus parum honorificum foret; commentitiam adducunt; nempe Gretſerum & Vetterum non *ſatis grauiter agere; ſe non cum ſcurris, ſed cum ſeriis & caperato vultu Theologis commercium habere velle*. Res mira prorſus, ſi non planè miriſſima: Neminem ex noſtris reperiri poſſe, qui Prædicantibus, & inprimis Volcio, ſat grauis adueniat. Quidquid ſcribimꝰ, quidquid euulgamus, id, Prædicantium ſenſu, *ludicrum & ſcurrile eſt*, longeque infra grauitatem Prædicanticam. Quæ tandem cauſſa? An quia ego & P. Conradus non ſumus tam prolixè barbati & comati, quàm Volcius & alij Prædicantes? An quia nõ ſumus fautores, adiutores & promotores eorum, qui libellos famoſos & iniurioſos condunt, ſeque & omnes ſuos in hoc tam præclaro facinore ſocios, in periculum capitis coniiciunt: ſi ex legũ præſcripto, cum ipſis tranſigatur? Si ego & P. Conradus, Cambilhoni in-

ni inſtar, Prædicantibus palpum obtruderemus; & *Venerabile presbyterium* intonaremus; myſtiſque iſtis Luthericis genua curuaremus: mox Theologi grauiſsimi à Volcio & Synergis ſalutaremur, ſed abſit, vt Prædicanticam grauitatem, quæ à leuitate nil diſtat, tanti mercemur.

Num Prædicantes Auguſtani Relationem Cambilhonicam euulgarint.

NEgant ipſi. Et probant quadrupliciter. I. auctoritate ſuæ conſcientiæ, quia *per conſcientiam ſuam* teſtantur, ſe Relationem iſtam non edidiſſe. II. auctoritate ſuę ſcientiæ; dicunt enim, idque palam; *ſe euidenter ſcire, ſuo ſtudio & nutu Relationem Cambilhonicam in lucem non veniſſe*. III. *Auctoritate ſuæ ignorantiæ*: Aiunt enim, *ſe vſque in hodiernum diem ignorare, quis Relationẽ iſtam in vulgus ſparſerit*. IV. *Auctoritate indignationis ſuæ*; quia dicunt, *ſe ægerrimè tuliſſe & etiamnum ferre; quòd quiſpiam mortalium, ipſis inſciis, Relationem iſtam publicare auſus fuerit.*

Quod ad conſcientiam attinet, non inuenio quod reponam, niſi illos Lutheri verſi-

Digitized by Google

verſiculos; vnico verbulo per parodiam mutatos Colloq. Germ. Tit. de Miſcellaneis fol. 444. b. Edit. Francof. in fol. Anno 1571.

Glaub keinem Wolff auff wilder Heyd/
Auch keinem Juden auff ſeyn Eyd.
Keim Prædicanten auff ſein Gwiſſn.
Du wirſt von allen dreyen bſchmiſſn.

Ita Lutherus vnicâ vocula parodicè inflexus, qui ſanè facit, vt teſtificationem ſolâ Prædicanticâ conſcientiâ ſuffultã, non multum morer: Et eiuſdem animi mecum erit, quiſquis prædicanticum genium propius nouit: præſertim ſi ſcierit ſimul, in hoc Prædicantico Miniſterio verſari duos, & quidem præcipuos, quorum conſcientiæ tam ſunt teneræ ac ſinceræ; vt alter (Rülichius) publico ſcripto ſpargere non erubuerit, P. Georgium Schererium, quendam induxiſſe, vt ex compoſito ſe fingeret mortuum; quem poſtea Schererius ad vitam reuocare voluerit; ſed non potuerit, quippe iuſto Dei iudicio verè mortuum, qui ſe ſimulauerat mortuum: Alter verò (Volcius) non diſsimili improbitate Ieſuitas palam traduxerit, quaſi ſuis in collegiis ſubterraneas carnificum & lictorum officinas habeant, in iiſq; equuleis, cataſtis, fidiculis, & id genus aliis inſtrumentis ſuos *diſcipulos* &

Noui-

Nouitios excarnificent: de quo plura infra in appendice, vbi idem Volcius ex teneritudine ſuæ conſcientiæ regerit, & repetit; quod Odontius, Lutheranus Stentor, aduerſus P. Schererium & incolas Collegij Græcenſis confinxerat, & per typos in lucem diſſeminauerat.

Sed vt quadruplicem Prædicantium probationem, tametſi eneruem & elumbem, & ne caſſa quidem nuce dignam, penitus ſubneruem, & ad lumbifragium redigam. Reſpondeo I. me nuſpiam in Apologia mea dixiſſe, Prædicantes Auguſtanos Relationem Cambilhonicam aut in Germanicum ſermonem vertiſſe aut per typos immediatè diſſeminaſſe; vt ipſi dictitant, fortè conſcientia culpæ ad id mihi affingendum adacti quod ipſi ſe reuera patraſſe norunt: nam vt in *Colloquiis potatoriis* loc. cit. Lutherus rectè dicit: *Conſcientia mala, eſt res infirma & fragilis, abſcondi difficilis, prout etiam ille Ethnicorum verſiculus teſtatur: Conſcia mens praui de ſe putat omnia dici.* Cuius veritatem Lutherus aliquot hiſtoriolis ibidem comprobat: quas apud eundem Prædicantes per otium lectitare, & ſe in iis, tanquam in pellucido ſpeculo, noſcitare poterunt.

At dixi, *Prædicantes Auguſtanos Relationem Cambil-*

Cambilhonicam longè latèque ſparſiſſe. Dixi, fateor, & quod dixi, necdum diffiteor, cauſſam poſtea audies. Et licet aſſeruiſſem, iſtos præcones Relationem typis immediatè euulgaſſe, dicti me non pœniteret, idq; ſequentes ob cauſſas.

I. Quia Cambilhon Relationem iſtam apud Auguſtanos Prædicantes depoſuit, vt ipſimet palam fatentur. Cur, obſecro, niſi eo fine, vt in publicum euulgaretur? Nam quòd vt *ſacras Reliquias* famoſam hanc chartam apud eos depoſuerit, & quòd hoc titulo Prædicantes depoſitum iſtud acceptarint, nec credo, nec credam. Neque apud Prædicantes depoſuit, vt in Gazophylacio vel Archiuo Prędicantico reponeretur; neque vt in Bibliotheca Annæa collocaretur: quanquam ſi hoc animo Cambilhon depoſuiſſet, & iſti depoſitum accepiſſent, pœnas legis de libellis famoſis non effugerent: quia libellum famoſum in publica Bibliotheca collocare, nihil aliud eſt, quàm libellum famoſum euulgare, & ad aliorum notitiam perducere: neq; enim libelli famoſi euulgatio legibus punienda; in ſola per typos publicatione conſiſtit.

II. Qui contra leges diuinas & humanas, Eccleſiaſticas & ciuiles, tam veteres quàm

quàm nouas, auſi fuerunt libellum famoſiſsimum ſibi dicatum & inſcriptum, beneuolēter acceptare, aſſeruare, & tanquam pretioſum depoſitum in ſuam tutelam recipere, iis, nullam, vt opinor, iniuriam irrogabimus, ſi eos etiam ad euulgationem per typographicam induſtriam proceſsiſſe feramus; nam qui tam audex eſt, vt primum audeat; immerito tam timidus iudicatur, vt hoc ſecundum non auſurus exiſtimetur. At Prædicantes Auguſtani primum illud adeo auſi ſunt, vt etiam publicè glorientur, hunc tantum calumniarum, mendaciorum & conuiciorum theſaurum apud ſe fuiſſe depoſitum: nulla igitur ratio nos compellet credere, eos *Relationis* editionem ex aliquo ſcrupulo aut timore, moliri noluiſſe, præſertim cùm ſcirent, hoc ſibi depoſitum alio conſilio non fuiſſe relictum, quàm vt publicatione eius Ieſuitis luculentam plagam imponerent.

III. Si *ipſis inſciis, inuitis & indigniſſimè ferentibus* Relatio hæc typis excuſa eſt; cur huius ſuæ inſcientiæ & indignationis nulla ediderunt argumenta? Cur non, edito ſcripto, conqueſti ſunt tam pretioſum depoſitum ſibi fraudulenter fuiſſe ereptum? Cur non indicarunt nomen depoſitoris? Cur

non

Digitized by Google

non ſua, tanquã depoſitariorum? Cur non expoſtularunt cum illis, qui *venerabilis preſbyterij* honorificum titulum expunxerunt? Cur ſaltem ex ambone ſuo declamatorio in hoc tam indignum facinus non ſunt inuecti? Nunquam certè de vllo Prædicante Auguſtano audiui, qui huius ſuæ indignationis ob excuſam Relationem Cambilhonicam ex ſuggeſtu indicium dederit. Et niſi ego in mea Apologia Auctorem, totumque hoc iniquitatis myſterium, ſub velo prædicantico deliteſcens, reuelaſſem; hodie etiam Autor, & Mœcenates ac *Depoſitorij* Cambilhonici incogniti laterent; & ſibi ob laceratam Ieſuitarum famam in ſinu plauderent.

IV. Forſan quod totum Prædicanticum Miniſterium collectiuè ſumptũ ignorat, hoc ſciet Volcius, vel Rülichius, vel hic vel ille ſingularis de Prędicantico illo ſyſtemate Prędicans: Quia multa facit *capitulum*, vt vulgò dici conſueuit, quæ non facit Decanus, aut Senior, aut ille, aut iſte. Forſan ergo Volcius ſcit, forſan Rülichius, quis publicis typis Relationem illam excuderit; quis in Germanicam linguam tranſtulerit: quis nomen *Venerabilis Presbyterij & Cambilhoni* obliterarit, & in ſpongiam incumbe-

C

cumbere iuſſerit; Etiamſi hoc ipſum Miniſterium, vt eſt totum quoddam (etſi malè tornatum) corpus, ignoret.

V. Cùm fateantur Prædicantes ipſum primigenium Relationis Exemplar, ſeu, vt vocant, *Originale* apud ſe fuiſſe depoſitum, & adhuc in depoſito cuſtodiri; neceſſariò ſequitur, ex *Originali* mediatè vel immediatè deſumptum eſſe illud exemplar, ex quo Germanica translatio facta, & editio typographica concinnata & adornata eſt: nam ex *Originali* exemplari, vtpote ex prima radice & matrice, cætera omnia fluxiſſe, per ſe manifeſtum eſt. Cum ergo ex *Originali*, hoc eſt, ex illo Relationis exemplo, quod apud Prædicantes depoſitum eſt, exemplar ad verſionem Germanicam & publicationem typographicam deſumptum ſit, iure optimo Prædicantibus ipſa etiam editio per typos adſcribitur; nam ſi exſcribendi poteſtatem non feciſſent, verſor Germanicus vertendi, & tenebricoſus typographus excudendi labore ſubleuatus fuiſſet, vtpote nullo exſtante exemplari, prȩter *Originale*. Et hic tritum illud in Scholis Philoſophorum axioma valere video: *Quidquid eſt cauſſa cauſſæ, eſt etiam cauſſa cauſſati*: licet alioqui multis modis reſtringi & limitari ſoleat;

ſed

ſed hic nullo aut medicamine aut moderamine opus eſt. Accipiatur is ſenſus, quem verba primo intuitu præ ſe ferunt; & à vero non aberrabitur.

Dicunt quidem Prædicantes, Cambilhonum *Auguſta diſcedentem apographa, ſeu*, vt appellant, *copias, Relationis ſecum abſportaſſe; & alibi aliis etiam exhibuiſſe: Chirographum verò ſeu propriam manum ſuam & originale Auguſtæ in depoſito apud Venerabile Miniſterium reliquiſſe.* Sed non ideo ex pedicis, quas ſibi nexuerunt & poſuerunt, ſe expediunt. Cur enim non cauerunt, ne vlla ex Originali exemplaria deſcriberentur? Quod ſi cauiſſent, periculum nullum futurú erat, vt aliquis ipſis inſciis, inuitis ac admodum ſuccenſentibus Relationem in vulgus euulgaret. At cum huic publicationi obicem nullum obiecerint, non iniuria adſcribitur illis, tanquam primigeniis Auctoribus, Relationis euulgatio, & quando Cambilhon eo honore Prædicantes Auguſtanos affecit, vt Originale exemplum & ſuum Chirographum huic Miniſterio concrederet, tempeſtiuè Prædicantes proſpicere debebant, ne quę alia exemplaria exſtarent, quæ ipſis nolentibus & ignorantibus in lucé per typos depromerentur. Quod quia non præſtiterunt, per- *Fol. 5.*

Digitized by Google

ſpicuè declararunt, ſe ſuſque deque habere, licet Relatio hæc iuris publici fieret, & in totius Germaniæ manus, etiam *Aucteris & Venerabilis Presbyterij Auguſtani* nomine trun-cata veniret.

Hæc, vt dixi, admodum veriſimile faci-unt, Auguſtanorum Prædicantium nutu, ſcitu, approbatione, ope & opera proximè & immediatè Relationē Cambilhonicam in Germanicam linguam conuerſam & ty-pis deſcriptam fuiſſe; tametſi ego in Apo-logia mea hoc non affirmaui; vt pro ſua *Ve-nerabilitate* mihi hoc venerabile Miniſteriũ imponit. Hoc dixi, & etiamnum publicè dico, Prædicantes Auguſtanos, apud quos autographum Relationis depoſitum fue-rat; *Relationis exemplaria longè lateq; ſparſiſſe*. Nam vnde tot exemplaria, quæ Auguſtæ diſſeminata ſunt; niſi ex Originali, media-tè vel immediatè? Vnde meum exemplum, quod nactus ſum, niſi ex autographo apud Prædicantes depoſito? An non Auguſtæ ſi-mulatq; Cambilhon Anno Redemptoris M. DC. VIII. XXI. Martij Prædicantibus Relationem ſua manu exaratam tradidit, in omnibus circulis & compitis exempla-ria huius Relationis circumuolitabant? Nec adeo inhumani & propriorum com-modo-

modorum tenaces ſunt Prędicantes, vt tam eximij boni, cuiuſmodi eſt Relatio Cambilhonica, ſuos expertes eſſe voluerint: quia intimis præcordiis imbiberunt illud: *Bonũ eſt ſui communicatiuum.* Quis credat Prędicantibus autographum fuiſſe commiſſum ea lege, vt nulli inde exemplum concederent? quia iuſtis, quales ſunt Prædicantes, lex non eſt poſita, & verò nec ponenda: neque credibile mihi accidit, tot exemplaria Auguſtæ & alibi ſparſa, & ab amicis ad amicos miſsiculata, in arboribus creuiſſe; aut, vt fungos, ex terra exſtitiſſe: aut, vt æſtiuo tempore, ranunculos, ex pluuia calida prodiiſſe. Ab vno traduce, hoc eſt, ab vno primigenio exemplari apud Prædicantes depoſito, omnia alia apographa proſeminata & diſſeminata oportuit.

Quod ſi, vt iam nobis perſuadere volunt, Relationem iſtam per typos euulgari nolebant, cur non ſtatim ampliſsimo Magiſtratui vrbis Auguſtanæ antographum tradiderunt, qui pro officio ſuo exitialem hunc fœtum in ipſis adhuc incunabilis opprimere, & ne in publicum theatrum procederet, impedire potuiſſet; ipſo Auctore in poteſtatem redacto, omnibuſque exemplaribus, ſi quæ antea inde deſcripta fue-

 rant,

Digitized by Google

rant, quàm vobis *Originale* traderetur, interceptis & abolitis? Nec diffiteri poterunt Prædicantes hoc ſui muneris fuiſſe; nam ſi Paracharactes ſeu falſæ Monetæ cuſor ad eos veniſſet, & pernicioſæ ſuæ artis inſtrumentũ apud eos depoſuiſſet; & alios itidem exempla inde ſumere permiſiſſet, vel permittere voluiſſet; legibus diuinis & humanis Prædicantes ad talẽ falſarium, rei communi tam damnoſum detegendum obſtricti fuiſſent. Ergo & hunc famæ, & exiſtimationis alienæ improbum deprædatorem, eiuſque famoſas chartas Magiſtratui indicare debebant, vt naſcenti tam exitiabili malo tempeſtiuè remedium adhiberet: niſi fortè Prædicantes tam ſunt ſtolidi & ſtupidi, vt cenſeant pluris intereſſe Reipublicæ; vt Paracharactæ coërceantur, (quàm vt iniurioſiſsimi detractores, fureſq; ac prædones famæ & boni nominis, quibus homo poſt diuina chariſmata, nihil pretioſius poſsidet) comprimantur & exterminentur.

Præ-

Prædicantes Auguſtanos reos eſſe pœnarum, quas leges Eccleſiaſticæ & ciuiles famoſis libellis decernunt, etiamſi Relationem Cambilhonicam Typis non publicaſſent.

ID probatur I. quia vt quis in pœnas legum incidat, ſatis eſt, vt libellum famoſum per exemplaria, etiam calamo exarata, ſpargat, & publicet, aut ſpargi & publicari ſinat, oblato Originali, vt inde exemplaria petantur. Sed hoc fecerunt Prędicantes Auguſtani; vt antea probatum; & ſatis id teſtatur exemplarium manuſcriptorum multitudo, quæ Auguſtæ circumferebatur, ex quibus etiam vnũ ad me huc Ingolſtadium duplici vel triplici manu deſcriptum, aduenit; nam vni itidem apographo plures exſcriptores apponendi erant, quò tantus theſaurus eo citius multiplicaretur, & in omnium notitiam deduceretur.

II. Vt quis in pœnas legum incurrat, ſufficit; vt aliis, imò etiam vni, vim libelli famoſi, hoc eſt, ſenſum & ſententiam, manifeſtet,

ſtet, quia lex de libellis famoſis, diſertè præcipit, vt nulli penitus *vis*, hoc eſt, ſenſus libelli famoſi, patefiat. Sed Prædicantes huic præcepto non obtemperarunt; tum quia exemplaria ex Originali apud ſe depoſito, mediatè vel immediatè exſcripta, per totam Auguſtam volitare paſsi ſunt; tū quia incredibile eſt, nullum penitus Prædicantem alicui de grege Lutherano indicaſſe, quem & quantum theſaurum Cambilhon apud Euangelicum Miniſterium depoſuerit; nempe, *Relationem de abſtruſioribus Ieſuitarum ſtudiis*, in qua eorum vita & mores, hoc eſt, *ſcortationes, adulteria, Magiæ, homicidia, perniciosa conſilia* viuis coloribus exprimantur & repræſententur. At hoc alicui dicere, eſt vim libelli famoſi contra legis prohibitionem manifeſtare.

Quamuis autem longa experientia edoctus, non ignorem quàm Prædicantibus ſit frons dura & oppeſſulata; vix tamen mihi perſuadeo, Volcium vel eius in vinea Lutheri *collaboratores*, eò impudentię & impietatis proceſſuros; vt, iureiurando interpoſito, affirmare auſint, ſe nulli penitus mortalium de hac famoſa charta, fidei ſuæ credita, indicium feciſſe: & quam Ieſuitæ inſigniter pigmentis, vel potius figmentis

Cam-

Cambilhonicis depicti ſint; ſignificaſſe. Etiamſi ipſum *Originale* nulli perlegendum tradidiſſent: quod non factum eſſe, quis in animum inducat credere?

III. Cambilhon proculdubio Originale primitus ſoli Volcio aut Rülichio aut alicui alteri tradidit: neq; enim vllam probabilitatem habet, Prædicantes omnes eo die, quo traditio hæc facta eſt; quaſi in Synodum fuiſſe coactos & collectos, prout olim ſacrificuli Baalis accitu Iehu, congregati fuerant, nullo penitus abſente: At is, vel illi, qui vim huius libelli Cambilhonici aliis ſuis Symmyſtis patefecerunt, legem de libellis famoſis violarunt; quæ mandat, vt nulli penitus vis libelli manifeſtetur.

IV. Qui libellum famoſum nec corrumpit; hoc eſt, deſtruit; nec igne conſumit & quidem *ſtatim* ac ad manus eius peruenit, ille reus efficitur pœnarum, quæ latæ ſunt in lege de libellis famoſis: vt manifeſtè patet ex verbis legis. At Volcius & Synergiſtę eius libellum famoſum nec corruperunt, neq; igne conſumpſerunt. Quid ergo ſequitur?

V. Si ille, qui ſiue in publico, ſiue priuatim domi ſuæ, etiam *ignarus*, libellum famoſum reperit, neque tamen lacerat & abolet,

Digitized by Google

reus legis efficitur; quanto magis illi ad pœnas perſoluendas obligabuntur, qui nō caſu in hunc libellum inciderunt; ſed ſibi ab ipſo Auctore oblatum beneuolo vultu acceperunt, & exceperunt? Sed verum prius, vt planum fit ex lege Codicis *de libellis famoſis*: Verum igitur & poſterius.

VI. Si puniendus eſt, qui libellum famoſum *confitetur inuentum*, quia lex apertè iubet, vt inuentor libelli famoſi, *nulli confiteatur inuentum*: quanto magis pœnam merentur, qui palam confitentur, libellum famoſiſsimum apud ſe fuiſſe depoſitum: Et etiamnum apud ſe tam præclarum depoſitum cuſtodiri, & quidem in *Originali*.

VII. Qui libellum famoſum ſuo nomini inſcribi & dedicari patitur, ſi prohiberi poſsit, ille ſatis oſtendit, ſibi talem libellum gratum & acceptum eſſe; Et, quod hinc ſequitur, in ſceleris cum Auctore communionem venit; ergo & in communionem pœnarum. At Auguſtani Prædicantes æquiſsimo animo paſsi ſunt chartam infamatricem presbyterio ſuo inſcribi ac dedicari; neque enim vnquam quidquam ſiue priuatim ſiue publicè reclamarunt; neque iam in ſua *Inuectiua* vllam dant ſignificationem ſibi hanc dedicationē diſplicuiſſe aut

diſpli-

Digitized by Google

diſplicere. imò potius oſtendunt, ſibi Crucem & Cordolium eſſe, quod in editione Typographica latina & Germanica nomen ſui *Miniſterij* ſit obliteratum; Autographum quoque famoſæ ſatyræ aſſeruandum acceperunt, & ipſum Auctorem ſuam in tutelam receperunt: Eo ipſo igitur Prædicantes Auguſtani etiã cum Cambilhone in communionem ſcelerum, & per bonam conſecutionem, pœnarum quoq; venerunt.

VIII. Si fur aliquis vel latro depoſuiſſet apud Prædicantes Auguſtanos furta ſua & partam prædam, pecuniam nimirum, & alia huius generis externa bona, vel inſtrumenta; quibus furari & latrocinari conſueſſet: Prædicantes iure optimo iiſdem, vel nõ planè diſsimilibus pœnis digni cenſerẽtur, quibus ipſemet fur & latro. Ergo & nunc cum fur & prædo peſtilentiſsimus, Cambilhon non nummos, ſed famam, honorem & exiſtimationem Ieſuitarum furari, prædari & depopulari ingreſſus; inſtrumentum, quo id tranſactum dare voluit; nempe libellum famoſum, apud Prædicantes depoſuerit; Et ipſi ad cuſtodiendũ operam ſuam prolixè obtulerint; & reipſa itidem in cuſtodiam exceperint; ſequitur, eos iiſdem cum Auctore pœnis *ſubiugandos* eſſe, vt

vt verbo legis vtar: niſi fortè putant Prædicantes, fures, latrones, prædones qui alicui fortunas ſuas eripiunt, execrabiliores eſſe, quam fures & prędones, qui famam, honorem, & exiſtimationem hominibus violenter ademptum eunt: Cum tamen, qui rectè ſapiunt, potius omnium facultatum ſuarum, & ipſius etiam vitæ, quàm famę, boniſque nominis & exiſtimationis iacturam facere eligant, ac præoptent.

IX. Si quis faber ferarius pateretur ſciens & volens, aliquem ſua in officina, claues, & inſtrumenta ſeris reſerandis idonea cudere, eo fine, vt arcas recluderet, & alienas opes expilaret; ille eodem vel non diſſimili, quo fur, ſupplicio mactaretur: Ergo & illi, qui ſua in officina eos fabros tolerant, qui inſtrumenta; hoc eſt, libellos diripiendæ, expilandæ & harpagandæ alienæ famæ conficiunt; ad eaſdem, vel non multò mitiores pœnas obligantur, quibus ipſe Auctor & architectus. At Prædicantes paſſi ſunt Cambilhonum, ſua in officina; ſub ſuo patrocinio, præſidio, & tutela, inſtrumentum, hoc eſt, libellum famoſum, fabricare, quo vix quidquam peſtilentius vnquam exſtitit. Quid igitur commeruerunt?

X. Si ego ſimilem librum contra Prædicanti-

canticum Miniſterium apud me, meoque ſub patrocinio componi paterer, vel paſſus fuiſſem, compoſitumq; in depoſito aſſeruarem, ipſumque ſcripti talis fabricatorem benignè ac amicè haberem, vel habuiſſem; Prædicantes ſonoris vocibus me ad eaſdem cum Auctore pœnas poſtularent, & ſi quę exemplaria ſiue manuſcripta, ſiue typis excuſa, ad alios emanaſſent, ea non niſi ex Autographo apud me depoſito exſcripta, vel iureiurando interpoſito, confirmarent: neq; proteſtationi meæ in contrarium vllam fidem haberent. Quod ergo iure ſuo Prædicantes aduerſus me agerent, dicerent, & ſcriberent, ſi ego aduerſus eos patraſſem, quod ipſi contra Ieſuitas deſignarunt; hoc iam, quando ita merentur, audiant; & ſi graue eſt audire, id ſibi imputẽt; nam cur Cambilhonum cum ſuo libello famoſo in clientelã receperunt? Cur ignominioſiſsimam chartam Vulcano nõ conſecrarunt? Cur ſuæ potius inſontes traducendi libidini, quàm legibus recta imperantibus obſecuti ſunt? Cur ſcripturæ infamatorię fautores, patroni, approbatores, adiutores, promotores, propagatores, & depoſitarij contra leges diuinas & humanas eſſe voluerunt?

Cur

Digitized by Google

Cur non, vt Euangelici Paſtores, feciſtis, quod Carolus V. in ſua Conſtitutione de *libellis famoſis* faciendum admonet. Quid illud? Audite. *Vbi eiuſmodi aut ſimiles libelli, ſcripturæ, picturæ, fuſiles & ſculptiles ſeu res fictiles impreſſæ, aliâſue exſtarent, aut in futurum ederentur, publicarentur, circumferrentur, & venderentur, ea auferantur à venditoribus, ac omnibus modis ſupprimantur.* Si huic Carolinæ ſanctioni ſatisfeciſſetis, quando Cambilhon ipſum Autographum famoſæ ſuæ Relationis ad vos attulit; iam haud paulò quietius viueretis, neque in furias ardentibus vos tædis inſequentes, & aſsiduè flagellantes, furoremq; ſuum mentibus veſtris inſpirantes, & merita ſupplicia ſæpe obiectantes & intentantes, incidiſſetis.

XI. Quia Carolinæ Conſtitutionis mentio facta eſt, lubet aliud quoque vobis inde ferculum apponere: Vos boni conſulite, & num concoquere poſsitis, diſpicitote. Ita ergo inuictiſsimus Imperator Carolus V. *Nec venditor tantummodo, ſed & emptor, aliique penes quos eiuſmodi libri famoſi, aut picturæ, paſquilli, aliiue tales ſcripti, picti, aut impreſſi reperiuntur, in carcerem coniiciantur* (arrigite aures, ô Prædicantes) *& criminaliter vel per quæſtionem interrogentur* (iterum moneo, vt arrigatis, & quan-

quantum poteſtis, quàm longiſsimè extendatis ambas auriculas) *vnde & à quo tales libros, picturas aut ſcripturas acceperint.* Ecce in quod periculum vos Cambilhonicum depoſitum detruſerit.

Præcipit deinde Imperator, vt Auctor ſtudiosè quæratur, & in poteſtatem redactus, debitis pœnis vnà cum ſuis fautoribus, promotoribus & adiutoribus ſubiiciatur. Vbi rurſus Prædicantes indemnitati & indolentiæ ſuæ timendi non iniuſtam cauſſam habent: quia licet Carolus V. pœnam infligendam non nominet, eam tamen arbitrio Iudicis relinquit; cui integrum erit vel capitalem pœnam ex Codice vel flagellationem ex Iure Canonico (quarum vtraque proculdubio Prædicantibus gratiſsima accideret) decernere.

Ex his omnibus, quæ hucuſque diſputata ſunt, liquidò elucere exiſtimo, Prędicantes furioſo ſuo ſcripto, ſe ab accuſationibus Apologiæ meæ, & pœnis, quæ famoſorum libellorum conditoribus conſtitutæ ſunt, non extricauiſſe; ſed magis intricaſſe: neq; enodaſſe; ſed potius implicatius innodaſſe. Neq; quidquā aliud ſupereſſe video, quàm vt quod ſplendida bilis Volcij, in Appendice euomuerit, inſpiciam & diluam.

Furiæ

Digitized by Google

Furiæ & Foriæ Volcianæ.

APologetico meo aduerſus Cambilhonicam Relationem adiunxeram Appendicem nominatim contra Volcium; Is vt vicem reponeret, ad ſcriptum, quod communi Prædicantium Auguſtanorum nomine concepit & edidit, ſimiliter appendicem ſui ſpeciatim ac nominatim tuendi gratia addidit.

Scripſerat Volcius in quadam Germanica ſua Inuectiua de Vocatione Miniſtrorum Lutheranorum contra eruditum virum D. Georgium Pomerium ſequentia verba. So weiß man daß in etlichen Jeſuitiſchen Collegiis, gemeiniglich vnder der Erden/ ſondere carnificinæ, vnd Schörgen Werckſtat zufinden / darinnen ſie mit allerhand henckeriſchē Inſtrumenten/von Reckleitern/ Schwerten/ Stöcken/henckeriſchen Kleydern/vnd was mehr zu ſolcher Stockmeiſters Arbeit gehört/ verſehen / damit ſie jhre Leuth ſchrecken/ ſtöcken vnnd blöcken / daß ſie keines andern Schörgen bedörffen / alßdann im Fall der Noth mit mehr Vmbſtänden der Perſonen/ſo es geſehen/ zu erweiſen.

Quæ verba (ſi tamen verba & non potius horrifica mendaciorum & calumniarum porten-

portenta nominari merētur) dixi Volcium à Cambilhono mutuatum; quod libenter inficiaretur; ſed res clarior eſt, quàm vt vel ab ipſa impudentia negari queat. Audi Cambilhonica dicta, ex Relatione Germanica, & cūm Volcianis compara. Ferner ſo ſolſtu auch in den Löchern vnd Kerckern vnder der Erden/ein wunderbarliche Liberey ſehen/als nemblich Strick/allerhand Foltern/ Schwerter/Peyle/Zangen/Stöcke/Halßeyſen/Leitern: auff welche ſie/ manch armes Mutterkind/ ſo etwan in dieſer Bluthund vnd grewlicher Tyrannen henckeriſche vnnd diebiſche Klawen gereth vnd kombt/ elendiglich binden vñ ſpannen/ vñ deſſen Glieder erbärmlich von einander reiſſen/zerren/vnd dehnen. Es fehlet da gar nicht an ſchreecklichen vnd henckeriſchen Kleydern.

Hæc Germanicus Cambilhon: quæ Latinus ita propoſuit:

In carceribus verò ſubterraneis, miram videas Bibliothecam: Funes, fidiculas, gladios, ſecures, forcipes, cippos, numellas, ſcalas, quibus illigati miſeri artuatim diſtrahuntur, ſi qui deuenerint in iſtorum Mecentiorum & Phalaridum manus. Non deſunt tragicæ veſtes carnificum, pileus pyramidalis, atris plumis ornatus, thorax fimbriatus & diſſectus, caligæ hydropicæ & follicantes, ad talos vſque demiſſæ, vt vel intuenti horrorem incutiant.

Ex horum verborum cum Volcianis vel Volcianorum cum iſtis collatione luce dilucidius eluceſcit, Volcium, quando ſuprà recitatam periodum vel lœdoriam in chartam retulit, in animo habuiſſe, atque adeò animo reſpexiſſe Cambilhonicam de carnificinis ſubterraneis criminationẽ. Quid Volcius? Mira prorſus, & tot mendaciis ac contumeliis inuoluta, vt priorem criminationem, quam effudit, non abs ſe amoliri, ſed nouis iiſque triplicatis, quadruplicatis, vel etiam quintuplicatis calumniis adaugere voluerit.

Occinit Prædicans: *Talia de nobis publicè ſcripta & prius literis mandata eſſe, quàm Cambilhon Auguſtam venerit, ſuamque Relationem Prædicantibus tradiderit: ſibi eius, quod aſſeruit, probandi teſtes non deeſſe, producitque Germaniam, Galliam, Angliam, Poloniam, Daniam* & *Rempublicam Venetam:* item *Catechiſmum Ieſuiticum, Speculum Ieſuiticum, Iconiſmum Ieſuiticum* Anno 1596. euulgatum. *Actionem Arnoldi, Antiphilippicam aduerſus Philippicam Iacobi Syluani: Et Hiſtoriam Ordinis Ieſuitici.*

Reſpondeo I. non eſſe quæſtionem, quid alij de Ieſuitis ſparſerint; ſed num Volcius verè de Ieſuiticis ſubterraneis carnificinis id, quod ſcripſit, ſcripſerit: Et an nõ calumniam

niam iſtam à Cambilhono, ſeruatis propemodum Cambilhonicis verbis; acceperit. In hoc quæſtio verſatur. Tu cur extra oleas ſalis, & extra propoſitum de integro nouas criminationes nectis, niſi quia in criminationibus omnem ſpem ac præſidium cauſſę tuæ ponis?

Reſpondeo II. Si tot teſtes tibi ſuppetunt, quot nominas, eò minus recuſare debebas, quod à te flagitaueram, videlicet, vt hanc accuſationem de ſpecubus ſubterraneis, ſpelunca ſemihominis Caci longè teterrioribus, ac immanioribus, iuris viâ ac formâ obſeruata, ad ampliſsimum Auguſtanæ vrbis Senatum, vel ad illuſtriſsimum & Reuerendiſsimum Epiſcopum abs te legitimè probãdum deferres, neq; enim hos iudices, hoc in caſu, detrectaturi eramus, vel in poſterum recuſaturi ſumus, quo ſua innocẽtię ſtet gloria, & veritati honos intactus maneat. Quid tibi factu facilius, quàm ſi Germaniam, Galliam, & tot alia Regna ac prouincias pro te & calumnia tua adſtruenda teſtimonium iuridicè dicentes producere potes. Et tamen tu reſtitas & renuis: *teque tam ſenatum, quàm Epiſcopum Auguſtanum* *Fol. 15.* *pluris æſtimare dicis, quàm vt eos huiuſmodi Scholaſticarum & puerilium rerum delatione occupare*

& moleſtare velis. En quam Prædicantes famam & exiſtimationẽ alienam rem leuem & vilipendendam iudicent. En quàm grauiſsimas infamationes pro nihilo reputẽt; & quaſi pro ludo ac ioco ducant. Scilicet ma res leuis & puerilis eſt, cuiuſque cauſſa manum non verteris: palam euulgare, *in aliquibus Ieſuitarum collegiis eſſe carnificinas & officinas lictorias, omni genere inſtrumentorum, quibus carnifices vti ſolent; probè inſtructas, vt equuleis, cataſtis, gladiis, cippis, carnificum veſtimentis, & id genus aliis ad officium lictorium ſeu carcerarium pertinentibus organis; quibus noſtros homines terreamus, torqueamus, vinciamus, & illigemus: Et hoc probari poſſe teſtimoniis eorum, qui omnia iſta viderint.* Scilicet hæc de Ieſuitis diſſeminare, vt fecit Volcius, res eſt exigua, & cui adeſſe Ioui haud vacet: Iuxta illud poëtæ.

Non vacat exiguis rebus adeſſe Ioui.

Si aliquis Ieſuitarum talẹ quid ſcripſiſſet de ẹdibus aliquorum Prẹdicantium Auguſtanorum, iam iterum totũ Miniſterium capita in vnum contuliſſet, & communi Apologia totis viribus hanc ignominiæ notam à ſe depuliſſet. At cum Volcius Ieſuitarum collegia hoc probro ac dedecore collutulat, id non ægre ferri, ſẹd tanquam à iocante & ludente, animumque nonnihil relaxare

laxare cupiente profectum, accipi debet. Quis enim tanta negotiorum mole diſtento Volcio crimini det, ſi aliquando hilaritati & remiſsioni det operam: adq; Ieſuitarum nomen & honorem lacerãdum & lancinandum; (quo ei nihil iucundius euenire poteſt,) digrediatur & exſpatietur?

Reſpondeo III. Volcium non vt præconem Euangelicum, ſed vt hæreticum calumniatorem agere, cum dicit, *ſe ſua mendacia poſſe probare teſtimonio oculatorum teſtium.* Qui ſunt iſti oculati teſtes, præter cœcum Cambilhonum? Quamquam Cambilhon apertè non dicit; *hæc à ſe viſa.* Si tales teſtes excitare & proferre potes; & non feceris, via & ratione iuris legitima obſeruata; *ne vnam quidem ingenui ſanguinis guttam toto in corpore tibi ſupereſſe iteratò dicã.* Tones, fulmines, torqueas te & retorqueas, baccheris, & centurias conuiciorum deſpuas ac deſpumes; nihil moror; Hoc audire debes, quamdiu cum his tuis *oculatis teſtibus* ad competentem iudicem non acceſſeris, & quibus in Collegiis has tam horrificas & omnibus latomiis diriores officinas conſpexerint, legitimè oſtenderis. Nominas tu multos, nec homines tantum; ſed & integra Regna. At ego tibi recino, nullum penitus, nullum

omnino has ſubterraneas carnificinas nobis affinxiſſe, aut à ſe vel ab alio viſas, ſcriptum reliquiſſe. Cambilhon huius teterrimi commenti primus Auctor fuit. Et Volcius primus poſt Cambilhonum, propagator. Ne Haſenmüllerus quidem huiuſmodi ſubterraneũ lictoribus & carnificibus conſentaneum apparatum ſe apud nos conſpexiſſe ſcribere auſus fuit; Etſi mortalium omnium (poſt Cambilhonum tamen, eiuſque fautores Prædicantes Auguſtanos, his enim primæ debentur) ad mendacia & omnem impudentiam proiectiſsimus.

Porrò ad calumniatores, quos Volcius nominat, plura non repono, quia teſtimonio ſuo Volcianum mendacium non ſtabiliunt: vt iam dixi; Et pleriſque iam olim copioſè reſponſum eſt; vt à me, Haſenmüllero; à Richeomo in Apologetica expoſtulatione, Catechiſmo Ieſuitico. A Franciſco Montano, Arnoldo. *Speculo Ieſuitico*, ſi fortè hoc nomine Prędicans Heilbrunnerianum indicat, à P. Matthia Mairhoffero, & à P. Conrado Vettero. Si autem per *ſpeculum Ieſuiticũ* intelligit *Inuectiuam* Arnaldi in Germanicum ſermonem cõuerſam, habet eius refutationem Gallicam & Latinam à Franciſco Montano, quẽ antea nominaui. Speculum

culum Zephyrianum, quod VVitteberga non ita pridem protulit, ita terſi & abſterſi, vt ſi vel Zephyrius vel Volcius in id intueri poſthac velit; neuter hominem, ſed monſtrum quoddam ex maledictis & pſeudologiis conſutum conſpecturus ſit.

Quem librum Germania, Gallia, Anglia, Polonia, Dania, & Veneta ditio aduerſus Societatem euulgarit, ego neſcio. Aliquos ex Germanis, Gallis, Anglis, &c. in Societatis nomen debacchatos eſſe, ſcio: At iſti nec ſunt Germania, nec Gallia, nec Anglia, nec Polonia: ſed plerumq; conuiciatores & calumniatores, & libellorum famoſorum architecti; quorum ſcripta nullius exiſtimationem ex Iuris diſpoſitione, lædunt; ſed in Auctorum ſuorum capita omnem infamiæ maculam referunt. De rebus Gallicanis, nimis ferò in Theatrum aſcendis. Iam peroratum eſt: Iam dicto illo; Plauſum date; cauea dimiſſa eſt. Lætior fuit reuocatio, cum tantis & tam luculentis innocentiæ noſtræ teſtimoniis coniuncta, quàm triſtior eiectio. Et quis coaxantium ex paludibus ſuis Prædicantium, Volcij, & ſimilium obſtreperas & abſonas voces moretur, cum ipſemet potentiſsimus Galliarum & Nauarræ Rex, Apologetico pro Societate in-

ſtituto; Innocentiam noſtram publicè, fuſè & acriter tutatus fuerit? Quæ Regis oratio exſtat in Apparatu Poſſeuini noſtri; V. *Societas IESV*: Et non ita pridem Germanicè excuſa eſt Coloniæ; & nuperrimè itidem Herbipoli.

Præter hæc ſatis Apologiæ & pro innocentia noſtra teſtimonij nobis ſunt ſequentia. I. Noſtros in ea Galliæ loca vnde expulſi fuerunt, reuocauit. II. Multa noua Collegia clariſsimis in vrbibus ex fundamentis exſtrui libentiſsimè permiſit.

III. Ipſemet nouum Collegium Flexiæ Societati reædificauit, adiunctis ſcholis, numeroſa iuuentute, literis operam dante, frequentibus.

IV. Noſtros non tantùm in Gallia paternè fouit, & vt Societas in ampliſsimo illo Regno ſuo propagaretur, elaborauit; ſed & coloniam de noſtris, Conſtantinopolim ſumptibus ſuis deduxit; poteſtate à Turcarum Imperatore impetrata: Quo etiam quinque de ſocietate feliciter appulerunt ſeptimo die Septembris, Anno Redemptoris M. DC. IX. excepti amiciſsimè & humaniſsimè cum ab aliis, tum ab Illuſtriſsimo Chriſtianiſsimi Regis Legato, Domino de Salignac.

Statue-

Statuerat denique idem Rèx noſtros in Franciam nouam, ſeu Galliam Antarcti-cam mittere, Quod non fugit Anonymum illum calumniatorem, qui non ita pridem, Diaboli inſtinctu, *Spiritui immundo*, varias quęſtiones diſſoluendas propoſuit, ſub nomine Patris Cottoni: nam inter cętera quęrita; hoc itidem apparet. *Quid circa miſſionem in Franciam nouam, & totam oram aduerſæ Americæ.* Hæc & plura huius generis apertè euincunt, potentiſsimum Regem, id, quod antea de Societate diſperſum fuerat, calumniis accenſuiſſe; qui certè factis tam egregiis pro Societate os loquentium iniqua obſtruere potuiſſet, niſi infrunitorum Prædicantium proteruia etiam ſole meridiano dilucidiora inficiari conſueuiſſet.

Cum Veneta Republica quàm hîc ingerit Volcius, idem Prædicantibus euenturum confido quod euenit cum Gallia. Scitis, quid nam illud? Scitis, & ingemuiſtis, & etiamnum recordatione tam improuiſi euentus ingemiſcitis.

Admordet quoq; Volcius nomen & famam *P. Henrici Garneti*. Mordeat rabioſi inſtar canis; citius dentes ſuos, quàm nomen ſancti illius & inuicti Martyris confringet.

Nihil addo; quia hoc vere Colonia nobis dedit ſolidam & efficacem pro P. Garneto aduerſus criminatores Apologiã ſcriptam à P. Andrea Eudæmonioanne Cydonio. In hanc ſuas vires, ſi quæ ſuppetunt, Volcius expromat, ſed Latinè; nam Cydonius longè min⁹, quàm ego, Germanicam linguam intelligit. At mitto iſta, quæ Volcius extra rem inſerſit; tantum eo conſilio vt lectores, cum aliis occupati, interea Volcij, & turpiſsimi ſceleris ab ipſo commiſsi, obliuiſcantur.

In viam redeo. Vt ſe à crimine obiecto Volcius purget; occinit; *ſe non de omnibus collegiis locutum; ſed tantum de aliquibus.* Neque ego dixi, Volcium de *omnibus* locutum. Sed quia non omnia, ſed indefinitè, *nonnulla* hac infami & diabolica criminatione adſperſit, ideo à crimine immunis erit? Si ego publicè ſcriberem; nonnullos Prædicantes ex Auguſtano Miniſterio domi ſuæ *carnificinas ſubterraneas* habere, in quibus omnem carnificum & lictorũ apparatum familiæ torquendæ & excarnificandæ aſſeruent; an ideo inter contumelioſos infamatores iſti me non collocarent? Imò, huiuſmodi, ratione locorum, indefinita infamatio grauior eſſe videtur, quàm ſi definita eſſet; nam

dum

Digitized by Google

dum nullius nomen exprimitur, de omnibus ſuſpicio oboritur; Si enim indeterminatè dicerem: aliquos ex Auguſtano Prædicantico Miniſterio eſſe *ſcortatores* & *adulteros*; neque ſignatè indicarem, qui nam his flagitiis inquinati eſſent; non nemo foret; cui ſuſpicio de Volcio vel Rülichio iniiceretur; viris alioqui integerrimis, & inſtar triduani infantis immaculatiſsimis.

Qualis autem huius Prædicantis frons & mens, cum ſcribere non veretur, *me in Apologia cõcedere, huiuſmodi ſpeluncas ſubterraneas, & talem carnificum & lictorum panopliam in aliquibus collegiis etſi non in omnibus, reperiri.* Vbi pudor? Quanquam quid ego de pudore? vbi vel tenue veſtigium pudoris & ingenuitatis in hoc Prædicantico pectore? Egóne hoc dixi, faſſus ſum, ſcripſi; Vbi oro? Vbi? An vbi dictum, in noſtris quibuſdam templis ſepulchra, quibus mortui conduntur, in ſpeciem conclauis ſeu cameræ efformari? Atqui ex ſepulchris facere eiuſmodi lictorum & carnificum officinas, quales tu cum tuo Cambilhono, in Collegiis & templis noſtris exſtruxiſti, nihil aliud eſt, quàm in reprobum ſenſum datum, & à calumniatorio ſpiritu integrè hoc eſt, corpore & animo poſſeſſum eſſe. An in ſolis Ieſuitarum *Fol. 14.*

rum

rũ Eccleſiis huiuſmodi ſepulchra cernuntur? An nõ in pluribus Germaniæ Templis hanc tumulorum formam reperire licet?

In Apologia rogaui Volcium & gregales eius, vt collegium Auguſtanum luſtrarent; & propriis oculis inſpicerent; num Cambilhon in ſua Relatione mentitus fuerit.

Quia verò Volcius has ſubterraneas *carnificum & lictorum officinas*, innuit eſſe noſtra ſepulchra; iterum iterumque rogo, vt collegium Auguſtanum adire, & in ſepulchra illa deſcendere velit: Aperientur, ne dubites: & fiet deſcendendi copia; & vt ab omni malo tutus ſis; haud grauatè ferent, Collegij Auguſtani incolæ, vt præſidij & ſecuritatis cauſſa, aliquot *Sclopetarios* tibi adiungas. Si officinas huiuſmodi, & talia inſtrumenta, repereris, renuncia mihi, ſtatimque ad te aduolabo, & *Prædicans* fiam, & vnà mecum Interpres meus P. Conradus. Quodq; de Collegio Auguſtano dico, de omnibus huiuſmodi ſepultura vtẽtibus intellectum volo. Eia ergo Volci, exſurge: & tandem in rem præſentem veni. At renuis. Qua de cauſſa? *Veſtigia*, inquit, *me terrent*, quo inſinuat; omnia veſtigia in collegia noſtra *introrſum ſpectare: nulla retrorſum*; vt aiebat illa

Hora-

Digitized by Google

Horatiana vulpecula: cui' verba num ideo vſurpat Volcius, quia vulpes eſt? Si iam paulò apertius euoluerem, quid hoc dicto Volcius tacitè innuat, grandem ſibi iniuriam irrogari clamitaret. Dic, Volci, an nullus vnquam Lutheranus Prędicans Collegium Auguſtanum ingreſſus & egreſſus eſt? An nullus, qui pedem intulit, pedem retulit? O hypophantam, ne dicam, Sycophantam: qui mentitur; *me & Interpretem meum P. Conradum, conſcientia ſcelerum & maleficiorum conſtos, verba ſua contra mentem ſuam de homicidiis accepiſſe; cum ipſe non de his, ſed de ſeuera diſciplina, qua noſtros coërceamus & in ordine retineamus; ea protulerit*: At mentitur Prædicans; nuſpiam enim dixi, nos à Volcio contumelioſis illis verbis *homicidiorum* accuſari. Et vt id dixiſſem, rem ipſam dixiſſem: nam Volcius illam calumniam ex Cambilhono, & ſenſu animoque Cambilhonico ſumpſit. At Cambilhon in ſpecubus illis ſubterraneis non tantum carnificinas per equuleos, cataſtas, fidiculas, & id genus alia inſtrumenta inſtitui, ſed & cædes patrari flagitioſiſsimè & improbiſsimè affirmat. A cuius ergo verbis Volcius vix abiuit, ab eiuſdem etiam perfido ſenſu non receſsiſſe, meritiſsimò exiſtimari poteſt; præſertim cum

cum in officinis cruciariis carnificum & li-
ctorum, vi carnificinæ ita ſontes crebrò de-
bilitentur, vt animam exhalent. Quapro-
pter cædes vix vitari poſſent, ſi huiuſmodi
carnificinarum vſus in aliquibus Collegiis
noſtris vſitatus eſſet.

Præterea, quàm Volcius ab hac de cædi-
bus Ordini noſtro impingendis cogitatio-
ne alienus fuerit, ſatis inde apparet, quòd
iam ex Haſenmüllero non exhorreſcit pro-
iectiſsimè mentiri; eos qui ex ſocietate no-
ſtra *fugam meditantur vel capi, vel rota, vel igne,
vel aqua, vel fune, vel veneno tolli.* Scilicet illi, qui
hæc ex infamatorio libro in ſuas chartas
tranſcribere religioni non habet, ingens
iniuria irrogatur; ſi verba Cambilhonica
abs ſe verbatim propemodum recitata, ſen-
ſu quoq; Cambilhonico accepiſſe & lecto-
ribus propoſuiſſe credatur & feratur.

Adhæc, etiamſi eo ſenſu, quem iam Vol-
cius comminiſcitur, verba Cambilhoniana
attuliſſet; iure tamen, tanquam putidiſsi-
mus calumniator, & alienæ famæ impro-
biſsimus deprædator conſpui, & omnibus
diris deuoueri deberet; & reipſa debet,
propter hanc prorſus diabolicam Diaboli-
cæ ſuæ calumnię explicationem: quã verbis
turbulenti præconis referam, quæ ſunt iſta:

Ich

Ich red vnd beſchreib daſelbſten jhr ſtrenge/ harte Diſciplin/ vñ tyranniſche Schulzucht/ die ſie gegen jhren vndergebenen Diſcipulis vnd Nouitiis gebrauchen / wann ſie es vmb begangner Exceß willen / oder da ſie ſonſten verdächtig worden / als möchten ſie nicht Farb halten vnd außreiſſen / theyls auch zu verſuchen vnnd zu tentirn, was hinder jhnen ſteck (dann ein Jeſuiter muß ein kecker Mann ſeyn / der hinan geht/ wo man jhn hinſchickt/ auch in præſentiſſimum vitæ periculum) in dergleichen Kercker/ Gefängknuß/ Gewelb/ Klufften/ Zimmer oder Gemach/ wie ſie Namen haben mögen/ vnder oder ob der Erden / einſperren / ſie mit ſeltzamen ſchröcklichen Kleydern / vnd gräußlichen Laruen/ auch allerhand Stockmeiſteriſchē Inſtrumenten / vnd Sachen ſchrecken vnnd ängſten / ſtöcken vnd blöcken / daß ſie nachmals keines andern Stockmeiſters bedörffen.

Hæc Volcius, quæ aliâ cenſurâ non notabo, quàm Prædicantem iſtum, donec hæc legitimè & iuridicè ad legitimum & competentem iudicem detulerit, & legitimis probamentis plana teſtataq; fecerit, & has carnificinas in omnium conſpectum argumentis ſuis poſuerit, pro infami infamatore, proque alieni honoris & boni nominis rapaciſsimo fure & prædone habendum,

neq;

neque dignum, cum quo vllus honeſtatis amans vllum cõſortium aut commercium habeat, præſertim cum ſcribere non vereatur, me, quæ impudentiſsimè de carnificinis iſtis fingit, *negare non poſſe*: imò *& fateri*. Et tamen cum hæc de Ieſuitis mendaciſsimè diſsipat; nihil de fama & exiſtimatione eorum abs ſe detrahi perſuadere cupit, ſed iis, quos Volcianis labris ſimiles lœdoriarum & Pſeudologiarum lactucæ oblectant; nam ij, quibus cor ſapit, probè peruident, quanta, & quàm grauis, quàm ſeuerè, niſi legitimè probetur, punienda accuſatio ſit iſta; quod Volcius palam ſcribit; *Ieſuitas diſcipulos ſuos & Nouitios in ſpecubus ſubterraneis, vel etiam in locis ſupra terram ad hoc deſtinatis, excarnificare cataſtis, equuleis, fidiculis & aliis modis, quibus fures & latrones ad malefacta prodenda coguntur; Et hunc in finem omnia lictorum & carnificum inſtrumenta ac veſtimenta parata in promptu haberi; & Ieſuitas has lictorum & carnificum partes obire, vt proinde aliis torturæ adminiſtris non indigeant*. Hæc, inquam, accuſatio quanti ſit ponderis, & quàm digna, vt in eam legitimus Magiſtratus, veritatis eruendæ gratia, inquirat, nemo prudentum non videt.

Quaptopter iterum iterumque dicam, niſi

niſi Volcius nominet ea Collegia, in quibus hæc tam Cyclopica facta perpetrantur (quandoquidem in *aliquibus* tantùm collegiis ea patrari ait; & cum tam aſſeueranter in *aliquibus* ea committi ſcribat, ſine dubio probè nouit, quæ nam ſint illa aliqua collegia, & eorum nomina edere poterit) & ad legitimum ſuum iudicem iuridicè detulerit; & quæ in vtroque iam ſcripto ſuo effutiuit, plana & dilucida reddiderit, eum pro alio non habendum affirmo, quàm pro illo, quem paulò antea deſcripſi. Bone Deus, quò non progreditur hæretica licentia & effrænis ac effrons petulantia: quæ hîc etiam ingerere ac renouare audet calumniã aduerſus P. Schererum de Odontio Lutherano in Stiria olim Prædicante, & poſtea ob maleficia Græcij, Stiriæ Metropoli, capto, & in carcerem compacto.

Quærit ex me Volcius, *Vnde nam Ieſuita Græcenſis cum duobus ſuis famulis acceperit equuleos ſuos, carnificis veſtimenta & enſem maleficiorum vindicem, quibus exornatus ad captum Paulum Odontium acceſſerit; & ad palinodiam his carnificum ſyllogiſmis inducere voluerit, quandoquidem videbat, ſe Dialecticis Syllogiſmis nihil efficere poſſe.* Reſpondeo P. Schererium & ſocios eius, inſtrumenta illa lictoria, de quibus *Fol. 19.*

Digitized by Google

Volcius quærit, neq; vidiſſe, neq; tetigiſſe, neque Odontio vnquam propoſuiſſe; ſed Odontium, ſpermologum Volcio gemellum, ea omnia ex eadem officina protuliſſe, ex qua Volcius cauernas ſubterraneas, & omnem illum carnificum & lictorum apparatum deprompſit, nempe ex malè feriato, & ad quiduis fingendum & audendum aptiſsimo ſuo cerebro. Id ita eſſe teſtes dabo Volcio non de triuio, aut circo maximo, aut Prædicantica tribu, ſed de curia & grauiſsimorum virorum cœtu, ſanctoq; ſenatu. Nam cùm Odontius hanc criminationem, de carnificum inſtrumētis, (quam in ſuam chartam Volcius intulit, vt cento conuiciis magis farciretur,) ſcripto in vulgus euulgato diſſeminaſſet: Inclytus Archiducalis Ciuitatis Græcenſis in Stiria ſenatus, innocentiæ noſtræ, & P. Schererij aduerſus conuitiatoris Odontij infamatoria blateramenta publicum teſtimonium, typis excuſum, & impreſſo vrbis ſigillo munitum ac corroboratum, dedit, XXVIII. Auguſti Anno M. DC. VII. cuius authenticum exemplar ad me quoque peruenit: & cuiuis inſpicere cupienti, libens volenſq; monſtrabo. Partem eius adſcribere, operæpretium duxi; non vt Volcium dem in ruborem;

borem; iam enim rubor eius defloruit; Sed vt lector veri ſtudioſus videat, quàm inſatiabile cõuiciandi & mentiendi cacoëthes iſtos Quinti Verbi miniſtros teneat; qui licet publicis Regũ, Principum, Rerumpublicarum, ciuitatum & Ordinum teſtimoniis redarguantur, prout iam ſæpè factum eſt, ipſi tamen omnia ſuſque deque habent, & ad id vnum incumbunt, vt vel vetera & iam funditus euerſa mendacia paululùm reconcinnent, & recinant; vel certè noua excogitent, & in vulgus diſpergant. Sed iam Volci vaciuas fac Prædicanticas tuas aures, vt audias, quid de tuo Odontio, teque eius in eodem ſycophantandi campo *ſubadiuua*, Senatus Græcenſis ſentiendum iudicandumq; eſſe, publico diplomate ſenſerit ac iudicarit.

TESTIMONIVM INCLITI SENATVS GRÆCENSIS IN STIRIA PRO SOCIETATE IESV, nominatim autem pro P. Georgio Schererio, contra Odonticas & Volcianas criminationes.

WIR Burgermeiſter/ Richter vnd Rath der Fürſtlichen Haubtſtadt Grätz in Steyrmarck/ ꝛc. Entbieten allen vnnd jeden/ denen dieſe vnſere Gezeugnußſchrifft zuvernemmen fürbracht wirdt/ oder die es ſelbſten leſen möchten/ was Würden/ Standes vnd Namen ſie ſeyndt/ vnſer gebührliche Dienſt/ auch freundtlichen Gruß zuuor. Vnnd geben denſelben hiemit zuvernemmen: daß/ nach dem wir in offentlichem Rath beyeinander verſamblet/ vns fürkommen/ vnd verleſen worden/ eine zu Dreßden/ durch Hieronymum Schützen/ im verfloßnen 1603. Jahr gedruckte

gedruckte / vnnd von einem Sectiſchen Predicanten Paulo Odontio, welcher Anno 1602. ſeines gegen der Fürſtlichen Durchleucht / vnſerm gnädigiſtē Herrn vnd Landsfürſten / in viel Weg gebrauchten Vngehorſambs halber / allhie gefangen gelegen / wider etliche Herren Patres der löblichen Societet IESV allhieigem Fürſtlichem Collegij, außgehende Hiſtoriſche Erzehlung / im Grund aber ein falſch vnwarhafftes Famos vnnd Läſterlibell / deſſen Innhalt fürnemblichen in dreyen Puncten beſteht.

Als erſtlichen / welcher maſſen er gefänglich eingezogen / Item / wie Chriſtlich vnd ſanfftmütig er zur Bekehrung angemahnt / Drittens / wie er vmb ſeiner Mißhandlung willen / ad triremes verurtheilt worden. In welchem Libell er vnzählich, vil grober vnnd offenbaren Landtlugen / ſonderlich dieſes eingeführt hat / daß nemblichen in ſein Predicantens wehrender Verhafftung / ſich etliche Patres der Societet IESV. für Henckersbuben gebrauchen laſſen / vnnd in der Gefänckn uß die Tortur gegen jhme Predicanten fürnemmen wöllen.

Ferrner / daß Herr Pater Scherer in der jenigen Cuſtodia zu Hoff / darinn er Predicant ver-

hafft gelegen / eines vermeinten Verbrechens willen / auch Tag vnd Nacht ſchwitzen müſſen / was auch dergleichen erdichte / vnwarhaffte / vnd láſterliche Anzug mehr ſeynd.

Wann aber ſolche Laſterſchrifft vnd Calumnien, eins ſo wol als das ander / ein offentlicher Falſch / Vnwarheit vnd Lugenwerck / vnd von nirgends andern / als auß einem / mit dem Teuffel beſeſſenen Menſchen / welcher von Anfang ein Vatter aller Lugen genendt wirdt / entſpringen / alſo haben wir zu Rettung der Chriſtlichen Warheit / auch zur Defendirung der Ehrwürdigen Societet IESV, jhres wolhergebrachten Namens / vnd erſparten ehrlichen Lobs / in Erwegung / daß nicht allein von dieſem vnartigen / vnd den hochgelehrten vnnd gottſeligen Patribus im wenigiſten nicht zuvergleichen / vngeſchickten Predicanten / ſondern auch anderer Orthen / von ſeines gleichen ſelbſt erwachſenen Clamanten / dieſe anſehnliche Societet gar vnbillich angriffen / vnnd dermaſſen vnuerdienter Weiß / geſchendet worden / daß ſie alle miteinander / daß wenigiſte / ſo ſie wider dieſelbige außgoſſen / zubeweiſen haben / wahr ſein bekennen / vnd männiglich zu Kundt thun müſſen / daß ſolche Ehrabſchneider / vnd jhres Nechſten guten Namens

mens verleumbder / Vermög der Bäpſtlichen vnd Keyſerlichen Satzung / Ordnung vñ Conſtitutionen / in deroſelben Acht vnd Bann gefallen / auch vor måniglichen / ſo wol vom Geiſt. als vom Weltlichen Gericht / offentlich cenſuriert / vnd beſtrafft werden können.

Wir ſagen auch bey vnſern guten Ehren vnd Ehrliebhabendem Gewiſſen / vnd thun ſolches hiemit in Krafft deſſen wiſſentlich / daß wir zuuor dergleichen Geſchicht / die Herzn Patres betreffendt / in vnſerer Fürſtlichen Haubtſtadt Grätz / niemahl nichtes gehört / oder verdächtlichs fürkommen / wie dann er / Predicant / als er in vnſerm Rahthauß gelegen / ſolches nicht verſchwigen / ſondern zu ſeinem Behelff offentlich angedeutet habẽ würde / ſeitemahln bekandlich / daß in dergleichẽ criminalibus cauſis ad pœnarum ſupplementum nichts verſchwigen bleibt. So ſeynd ja die Herzn Patres vber alle vnſere warhaffte Bekandtnuß / vielmehr Ehr vnd Titul würdig / als daß ſie von vns / als vnſere getrewe Geiſtliche Seelſorger / vnd vnverdroßne Arbeiter in dem Weingarten deß Herzen mögen beſchrieben werden / da ſie nicht allein vnſere Stadt / vnnd gantze gemeine Burgerſchafft mit der allein ſeligmachenden Catholi-

ſchen Religion erleuchten / ſonder der gantzen Deutſchen Nation mit allen freyen Künſten/ guten Exempeln/vñ erbarn auffrechtem Wandel/alſo erſprießlich vorgangen/daß durch jhren ſteten Fleiß / Mühe vnd Arbeit / viel anſehnlicher gelehrter Leuth wordẽ/welche dem gemeinen Nutz mit ſondbarer mäniglicher Satisfaction, ſo wol in Geiſtlich als Weltlichen Regimenten/ Gott vñ ſeiner Kirchen zu ſonderbarem Lob/vñ der gantzen Chriſtlichen Gemein augenſcheinlicher Aufferbawung fürſtehen/dahero ſie dann billich von allen Nationen reſpectirt / vnd von vnſerm gnädigiſten Herrn vnd Landsfürſten/ auch andern anſehnlichen Fürſten vnd Potentaten geehrt/celebriert vnd commendirt werden/ wie auch wir/ vnd ein löbliche Burgerſchafft ſie für vnſere Nehrvätter vnd Zuchtmeiſter/ rechtmeſſig erkennen.

Er/ Pater Scherer/ iſt zwar dazumahln Jhr Fürſtl. Durchl. Ertzhertzogen Ferdinandi zu Oeſterreich/ꝛc. Hoffprediger geweſen/den Krancken / vnnd in Todtes Nöthen ligenden / ſo wol auch den Gefangenen Perſonen/ bey Tag vnnd Nachtzeit/alle mügliche Hülff erwiſen/wie vns deſſen vnnd männiglich wol bewuſt / ſo wol der anderen Herren Patrum der Societet IESV Le-

ben

ben vnd Wandel/ ſo wol an jetzo/ als zuuor lange Jahr wol bekandt/ niemahlen aber dergleichen Schmachreden / vnd Inzüchten von jrgendt einem Ehrliebhabenden Mann gehört / oder ſuſpicirt worden.

Dahero der Durchleuchtigiſte Fürſt vnnd Herr/ Herr Maximiliã Pfaltzgraue bey Rheyn/ Hertzog in Obern vnd Nidern Bayrn/ ꝛc. eben vmb dergleichen falſch angelegte Inzüchten / vnnd vber die Herren Patres außſpargierte Lugengedicht / mit einem Fürſtlichen offnem Patent ſie im Grundt/ vnd mit der Warheit wider alle Klaffmäuler geſchützt vnd verthediget hat. Darneben daß das Ketzergeſchmaiß anders ſich nicht an diſen gelehrten Exemplariſchen / vnd der gantzen breiten Welt wolbekandten geiſtlichen Männern weiß zurechnen / als daß ſie jhnen alles vbels vnd vnbillichs / von wegen jhres groſſen Eyffers vnd Tapfferkeit / ſo ſie in Fortpflantzung der Catholiſchen Religion/ vnd Refutierung jhrer falſchen vnnd ketzeriſchen Irrthumben erweiſen / aufftragen / von deſſen wegen ſie einen ewigen Lob haben/ vnd werden mit nichte von ſolchen Fläderm euſen / die ſich allein in den Schlieffwinckeln / vnnd bey der Nacht/ aufhalten/ interturbiert/ ꝛc.

Habes Volci amplisſimi ſenatus Græcenſis de tuo Odontio, eiusque calumniis à te repetitis iudicium, quod recitare, & denuò euulgare volui in ſpem gratię tuę: quā, cum priore ſcripto à te non obtinuerim, hac altera congreſsiuncula, me impetraturum ſpero: maximè cum pro conuerſione & illuminatione mea & P. Conradi ad calcem Appendicis tuæ tam calidas preces ad Deum effundas. Crederem tamen te plus effecturum, ſi pro vtriuſque noſtrum ad Lutheranam lucem tranſitu, cilicium aliquot menſibus geſtares; & bis cum Phariſæo illo in ſabbato ieiunares; & ter quot hebdomadibus diſciplinam faceres: quorum omnium ſuſcipiendorum amorem arbitror tibi iam pridem in pectus incuſſum eſſe ex lectione meorum librorum de Diſciplinis: præſertim Virgidemiæ. Verùm ô vale, & quidem in perpetuum ſecta Lutherana, vale. *Lupis & agnis quanta ſortitò obtigit, Mihi tecum diſcordia eſt. Bellua multorum es capitum. nam, quid ſequar, aut quem? Sirenum voces & Circes pocula noui.* Voces Sirenum, hæreſeos voces ſunt. Pocula Circes, hæreſeos pocula ſunt: *Quæ, ſi cum ſociis ſtultus cupiduſq; bibiſſem ſub Domina meretrice fuiſſem turpis & excors,* more eius.

Digitized by Google

re eius, qui hanc ſectam architectatus eſt. *Vixiſſem canis immundus, & amica luto, ſus:* quemadmodum tuus, ô Volci, Lutherus. Tu beato Dauidi obſecutus, *deſine ab ira, & derelinque furorem.* Animum tuum ſycophanticum & calumniatorium rege: *qui niſi paret, imperat, hunc frenis, hunc tu compeſce catena.*

Laus Deo Virginiq; Matri.

Facultas R. P. Prouincialis.

RESponſum hoc P. IACOBI GRETSERI Societatis noſtrę Theologi, ad quorundam Prædicantium Lutheranorum criminationes, quas nuper ob refutatam Cambilhonicam Relationem publicè diſſeminarunt; typis mandari poterit. Ingolſtadij 22. Iunij. M. DC. X.

THEODORVS BVSAEVS Societatis IESV per Germaniam Superiorem Prouincialis.

LE-

LECTORI.

AMice Lector. Accipe & lege interea hoc ad Prædicanticas Furias Latinum Reſponſum. Statim ſubſequetur vernacula verſio, in gratiam Prædicantium, præſertim Volcij, qui Germanica libentius legit, quàm latina; quia illa, quam hæc melius nouit.

ERRATA.

p.10.v.25.ſciuerit.32.v.8.audax.
p.56.v.14.ædificauit.57.v.7.quæſita.63.v.25.conſpectu.
In Relatione Cambilhonica p. 124.v.25.*detrahere puduit.*

Digitized by Google